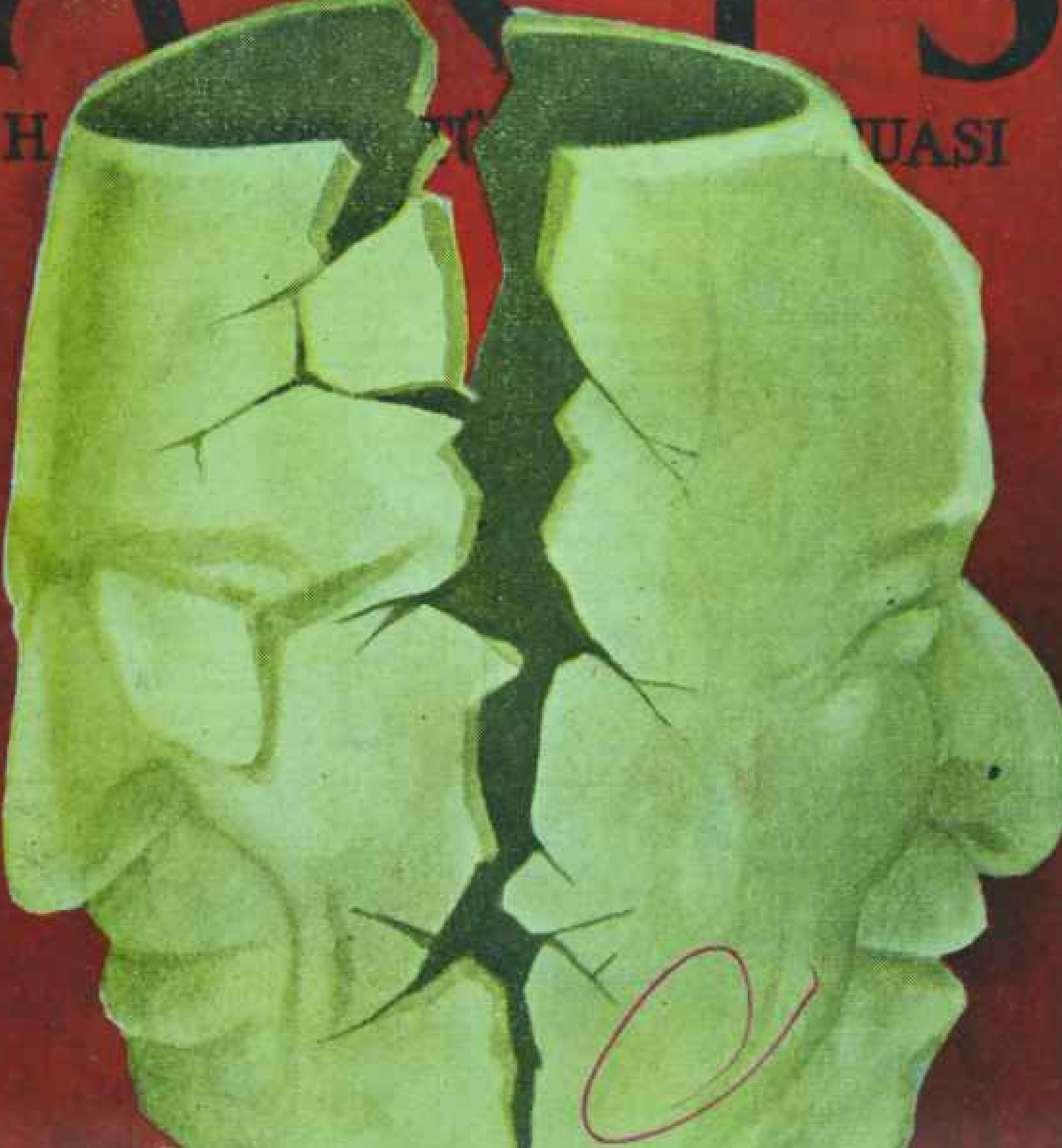
AKİS

H … UASI

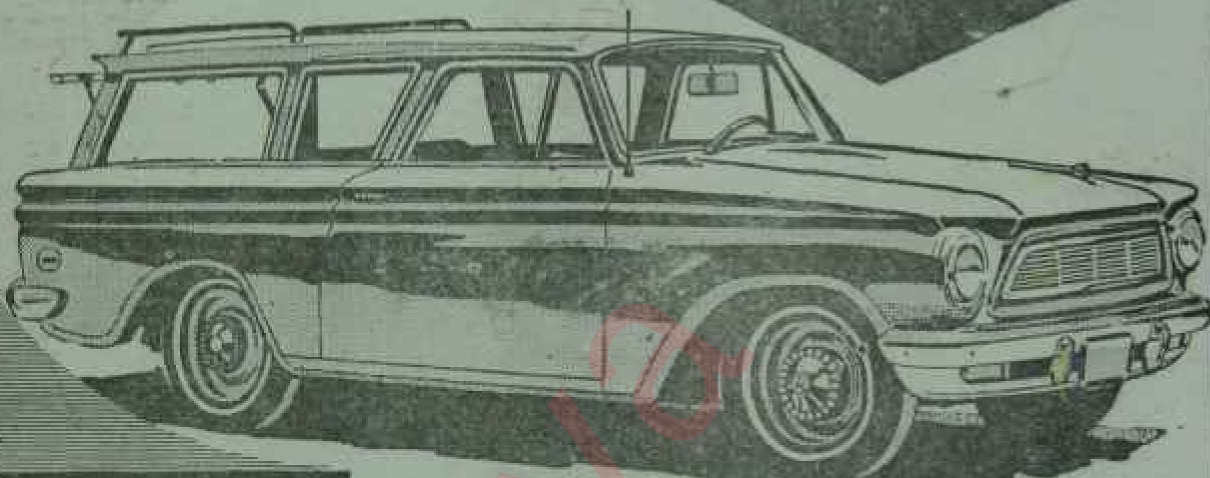

KOALİSYON

FİATI : 1 LİRA

1962 BÜYÜK
PURO - FAY MÜSABAKASINA
mutlaka katılınız

1 TALİHLİYE
Bedava
1962 model, yepyeni bir
RAMBLER
AİLE ARABASI

MÜSABAKAYA İŞTİRAK ÇOK KOLAYDIR:

3 adet Puro Tuvalet Sabunu ambalâjı ile birlikte 3 adet yuvarlak Fay Temizleme Tozu ilsi kapağı biriktiriniz. Bunları bir zarfa koyup zarfın arkasına açık adresinizi yazarak P. K. 572 İstanbul adresine en geç 25 Haziran akşamına kadar postalayınız

MÜHİM:

a) Mektuplarınızı katiyen taahhütlü göndermeyiniz (pratik güçlükler oluyor)

b) Zarfların **üstüne P. K.** 572 — İstanbul'dan başka **birşey** yazmayınız (Puro Fabrikası v. s. gibi)

PURO - FAY MÜSABAKASI TALİHLİLERİ 1 TEMMUZDA BELLİ OLACAK:

Müsabakaya iştirak edenler arasında Noter huzurunda yapılacak kur'a sonunda 1 talihli RAMBLER AİLE ARABASINI, 100 talihli bir düzine Puro, 100 talihli 1 düzine Fay, 100 talihli 1 kutu Arı Bisküisi kazanacaktır.

RAMBLER 62, halen Amerikada en çok aranan ve en çok satılan **arabalardandır.** En küçük arabalardan daha ekonomiktir (4 şişe ile 210 km.) Puro Fabrikasının hediyesi Rambler 62'yi, İstanbul, Levent, Büyükdere Cad., Puro Tuvalet Sabunu ve Fay Temizleme Tozu Fabrikalarında bizzat görebilirsiniz

terkibinde bol köpüklü deterjan bulunan FAY TEMİZLEME TOZU, en iyi kalite ve kalitesine kıyasla piyasanın en ucuz temizleme tozudur

Köpüklü - Deterjanlı

fay

Herşeyi Daha İyi Temizler

Terkibinde, krem hassaları bulunan PURO TUVALET SABUNU kalite mükemmeliyeti bakımından piyasada satın alabileceğiniz en iyi Tuvalet Sabunu ve en müessir güzellik müstahzarıdır.

Bol Köpüklü ve Nefis Kokulu

PURO

Tuvalet Sabunları %de 100 saftır

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXIV, Sayı: 409

Yazı İşleri:
Rüzgârlı Sokak No. : 15
Tel: 11 89 92
P. K. 582 Ankara

*

İdare:
Rüzgârlı Sakak No.: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 10 61 96

*

Başyazar:

Metin Toker

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı İşleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür:
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

*

Klişe :
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:
5 aylık (12 nüsha) : 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) : 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) : 40.00 lira

İldn şartları:
Santimi: 20 lira
3 renkli arka kapak: 1.500 TL.

İlân işleri:
Telefon: 10 61 96

Dizildiği yer:
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer :
Millî Eğitim Basımevi

FİYATI: 1 LİRA

Basıldığı tarih: 29-4-1962

Kapak Resmimiz

Koalisyon

Çatlak vazo

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Cumartesii, günleri, AKİS mensupları için an hararetli gündür. O gün son yazılar yazılır, resim altları hazırlanır, sayfaların mizanpajları tesbit edilir, haftanın hâdiselerinin nihaî neticeleri alınır, telefonlar durmadan işler, matbaa ile yazı işleri arasında bir keşif trafik göze çarpar. Bitirdiğimiz haftanın sonundaki Cumartesi günü, Atilla Bartınlıoğlu keyifli keyifli gülerek, işte böyle bir bava içinde :

"— Ee, yıldönümünü kutlamıyor muyuz?" lafını ortaya attı.

Ciddi Kurtul Altuğ:, "Git işine!" der gibilerden sordu :

"— Ne yıldönümü?"

Çalışmakta olanlar, başlarını kaldırarak Bartınlıoğluya baktılar :

"— İnsaf yahu! Şu takvime bakın.. Bugün 28 Nisan! İki sene önceki 28 Nisanı, şöyle bir hatırlayın bakalım.."

Ancak ondan sonradır ki bu mecmuanın idarehanesinde, iki sene önceki 28 Nisan gözler önüne geldi. Bu mecmuan m idarehanesinde! O 28 Nisanda bu mecmuanın idarehanesinde, bir "Kanlı Perşembe"' değil ama, bir 'Istıraplı Perşembe" yaşanmış olduğu halde.. O günün hâdiseleri içinde hiç bulunmamış olanların hafızalarının nisyan perdesiyle örtülmüş olmasına niçin şaşmalı? İnsanlar umuttular mı, bütün takdir ' ölçüleri sadece yaşanılanı ana göre ayarlanıyor ve o zaman kıymet hükümleri, gerçeklerden ziyade şamatacıların gürültülerinin tesiri altında kalıyor.

28 Nisan 1960! Bir zulüm idaresinin Türkiyede, bütün örtülerini atmış halde, çıplak olarak yerleşmeğe teşebbüs ettiği ve bu teşebbüsün daha başta, memleketin sağlam kuvvetleri tarafından göğuslendiği gün. O sabah bir kaç polis bu mecmuanın idarehanesine geliyorlar ve Yazı İşleri Müdürünü, Kurtul Altuğu alıp götürüyorlar. Nereye? Ne kadar zaman için? Meçhul! Öğle vakti öğrenilebilen tek şey, genç gazetecinin meşhur Tahkikat Komisyonunca sıgaya çekildiği oldu. O gün öğleden sonra gene bir kaç polis, aynı Tahkikat Komisyonunun, AKİS'i de, basıldığı matbaayı da kapatan emrini getiriyorlar. Hiç bir sebep bildirilmiyor ve müddet verilmiyor.

Akşamın daha da acı haberlere gebe olduğu çabuk anlaşıldı. Haya kararırken Tahkikat Komisyonu Kurtul Altuğu tevkiî ediyor ve Ankara Hiltona müddetsiz olarak gönderiyor. Komisyon, ilk AKİS'İ bertaraf etmekle işe başlamıştır. Gece, Komisyonun üç dehşetli üyesi, üç milletvekili, yanlarında kuvvetli bir polis ekibi bulunduğu halde mecmuanın idarehanesini ve matbaasını bastılar. Her tarafı hallaç pamuğu gibi attılar. Telefonları kestiler. İfadeler aldılar. Ağızlarından sâdece "Asarız! Keseriz!"ler dökülüyordu.

Ama aynı gün, memleketin sağlam kuvvetleri Beyazıt Meydanında "Kahrolası diktatörler! Bu dünya size kalır mı?" diye vaziyetini almıştı.

Dünya diktatörlere kalmadı. Bir parlak Mayıs sabahı Kurtul Altuğ, atıldığı karanlık zindandan gülerek çıktı. AKİS, yeniden vazifesi başına, kalbinde burukluğun zerresini taşımadan, sâdece kurulduğu gün kendisine seçtiği fikirlerin ve ideallerin ateşiyle heyecanlı döndü.

Simdi, aradan tam iki yıl geçmiş bulunuyor. Bu iki yıl, bu mecmuanın idarehanesinde bile hatıraların üzerine zamanın kalın örtüsünü çekmiş.'

Gözler bir an dalıp o 28 Nisanı hatırladı. Bir sessizlik ortalığı kavladı. Sonra, bir ses :

"— Ağabey, Cemiyet dokuz satır eksik geliyor!"

İçeri girmiş, genç mürettip çırağının sesi.

Dünya dönüyor.

Saygılarımızla AKİS

Cilt : XXIV, Sayı : 409

A K İ S

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

30 Nisan 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Politikacılar

Öp babanın elini!

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bir adam bütün Türkiyenin en şaşkın adamıydı. Ragıp Gümüşpala, Cumhurbaşkanı Cemal Gürselin İstanbulda, hem de yazılı bir metinden okuyarak yaptığı konuşmayı, hayretten ağza bir karış açık, ne olduğunu anlamamış halde öğrendi.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, daha bundan pek kısa bir süre önce Çankayada huzuruna kabul edilip kendisiyle uzun uzun görüştüğü, görüştükten sonra da A. P. Grubunda "Cumhurbaşkanı Sayın Cemal Gürselle mutabık bulunuyoruz" dediği sayın Cemal Gürsel 28 Nisan olayları dolayısıyla düşüncelerini şöyle ifade ediyordu :

"— Koalisyonu tahribe çalışanlar var. Hükümet içinde gayri samimi davranışlar var. Af işini bir yatırım vasıtası olarak kullananlar var.."

A. P. nin, basiretli ve dirayetli Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala demeci aynı hayret ve şaşkınlık içinde okumakta devam etti :

"—... Bu karma karışıklık yapıcı değildir. Tahrikçi idare, ilanihaye devam edeme. Millet gözünü Ankaraya çevirmiş, Meclislerinden faydalı ve hayırlı işler beklemektedir Fakat, hiç de iyi şeyler görmemektedir. Böylece milletin, Meclislerine güveni sarsılmaktadır. Türkiyede Demokrasi rejimi yürümez diyenlere hak verdirir gibi gözüken bu gidişat değişmeli, bir an önce ciddi ve yapıcı çalışma devresine girmelidir artık."

A. P. nin basiretli ve dirayetli Genel Başkam Ragıp Gümüşpala demeci bitirdiğinde, dua etmek lâzımdır ki başında bir şapka taşımıyordu. Yoksa bu şapkan n, binbir metre havaya fırlaması işten bile değildi!.

Millet

Hayal ve Hakikat

Meşhur 28 Nisandan tam iki sene sonra, o aynı 28 Nisanın yıldönümünde, 28 Nisan 1962 Cumartesi günü öğle vakti İstanbulda, Radyoevinin önünde "Kâmuran istifa! Kâmuran istifa!" diye haykıran genç hançerler aynı akşam saat 19'da Ankara Radyosunda cereyan edecek rezaleti protesto etmiyorlardı. Protesto etmiyorlardı, zira böyle bir rezaletin vuku bulacağından habersizdiler. Böyle bir rezaletin vuku bulacağım, hayal dahi etmiyorlardı.

Ama o akşam, idaresi İnönü Ka-

Saraçhanebaşında 28 Nisan olaylarında şehit düşenler için yapılan tören

"Olur mu. böyle olur mu, geçmiş zaman unutulur mu?"

Haftanın içinden

D U R U M

Metin TOKER

Son altı ay içinde, Türkiyede olup bitenlere doğru ve ciddi bir teşhis koyma zamanı gelmiştir. Bu teşhis konmadığı müddetçe karışıklık devam edecek, geçiştirilen bir buhranı mutlaka bir yenisi takip edecektir. Durum açıkça gözler önüne serildiği takdirde herkes, "Memleketi bırakamaz!" mülâhazasının İsmet İnönü için hangi noktaya kadar varit olduğunu daha kolay anlayacaktır. Başbakan, bir hususi sohbette böyle bir noktanın varlığını açıkça bildirmiş ve bir A. P. ileri gelenine "Memleketi değil, sizi bırakacağım!" demiştir. Memleketi asla bırakmıyacak kimseler için ortaklıkların, ancak memlekete menfaat sağladığı müddetçe devam ettirilebileceğinin bundan sarih ifadesini bulmak kolay değildir.

15 Ekim seçimlerinde, memleketin sağlam kuvvetleri kütleleri basit mülâhazalardan kurtarıp beraberlerine alamamışlardır. Türkiyede bir "Sağlam Kuvvetler" in bulunup bulunmadığının tartışmasına burada girmek, lüzumsuzdur. Aksi tezi savunarak ortaya çıkanların, 25 Ekim arefesindeki dramatik günlerde başlarını çarptıkları kaya bir gerçektir. Ordusuyla, Basınıyla ve Gençliğiyle bu milletin bir kudretli parçası, böyle bir kayadır. 15 Ekim seçimlerinde, karşı taraf ekseriyet sağlamıştır.

Türkiye, daha o gün, kendisini bir yol ağzında bulmuştur. Ya "Demokrasi bu değildir!" deyip seçimleri iptal etmek, "yeni şartlar" ile bir başka seçim yapmak gerekmiştir. Ya da, "Ne yapalım? Demokrasi bu!'' diyerek memleketin kaderini, kendilerine ekseriyetin temsilcisi ünvanını yakıştıran bir temayülün sahiplerine teslim etmek şıkkı belirmiştir.

Böyle bir seçme yapılması mecburiyeti, 15 Ekimin hatalı şekilde yorumlanmasının neticesi olmuştur. 15 Ekim, millet içinde bir büyük kütlenin memleketin sağlam kuvvetlerini birleştiren ilerici, ülkücü, devrimci ve aydın temayülün düşmanı olduğunun delili değildir. O ayni kütle, *21* Mayıs sabanı bir ihtilâl değil de bir seçim yapılsaydı, başarısız Menderes iktidarının karşısında vaziyet alacaktı. 15 Ekim \ünü, kendisini gene memnun etmemiş bir iktidarın, Millî Birlik idaresinin aleyhinde prensipleri hiç kaale almaksızın, sadece günlük endişelerin tesiri altında oyunu kullanmıştır. Bu, her toplum için tabiidir. Millî Birlik İdaresinin karşısında gerici, ülküsüz, devrim düşmanı kara aydınlar bulunduğu için bu netice, memleketin sağlam kuvvetlerini endişeye düşürmüştür. Zaten kara aydınlar da, bundan dolayı ümide kapılmışlardır.

Koalisyon, demokrasiye paydos demenin de, memleketin kaderini bu kara aydınlara terketmenin de şart olmadığı gerçeğinin bir taraftan sağlam kuvvetler, diğer taraftan Parlâmento tarafından realist bir şekilde anlaşılmasının neticesidir. Memleketin bugünkü idaresinin temelinde yatan, budur.

İsmet İnönü, üzerinde altı ay yürüdüğü ipe, elinde böyle bir sopayla çıkmıştır. Sopanın bir ucunda Parlâmentodaki adedi ekseriyetin, ötekinde memleketin sağlam kuvvetlerinin ağırlığı dengeyi" sağlamıştır, fici uçtan gelen tepkiler çok zaman birbirini götürmüş, Başbakanın tecrübesi, mahareti ve sabrı, geniş görüşü şaşırıp yanlış adım atmasını önlemiştir. İki ucun "aklı bir karış havada"ları fazla gürültü edip huzur ve sükûnun tehlikede olduğu intibaını umumi efkâra verdiklerinde, İnönü şahsiyetini ortaya koyarak vaziyet almış, İkinci İhtilâl heveslilerine de, intikam meraklılarına da katiyen müsaade etmeyeceğini bildirmiştir. Bu sayededir ki tren raya girer gibi olmuş, hafta yumuşamış, memleketin, geçmiş politika tartışmalarının yaralarını sarmak dahil, her çeşit meselesinin ele başarıyla alınabileceği bir devrin eşiğine gelinmiştir. Dış dünyada Türkiyenin itibarı yeniden kuvvet kazanmış, şüpheler dağılma yolunu tutmuştur. Kaydedilen terakki, bundan sadece bir hafta sonra, Mayısın başında, NATO Konseyine verilmiş olan milletlerarası rapor açıklandığında herkesin gözü önüne serilecektir. *22* Şubat, işte böyle bir devrede vuku bulmuştur.

Bir uçtaki sabırsızların teşvikiyle harekete geçen sergüzeştçiler, karşılarında İnönüyü bulmuşlar ve yenilmişlerdir. İnönü, bir İkinci İhtilâle katiyen müsaade etmeyeceği yolundaki sözünü yerine getirmiştir. Ama yersiz çıkış, herşeyin temeli olan dengeyi bozmuştur. Bugün, sağlam kuvvetlerin ekseriyeti tarafından reddedilen "22 Şubat"ı, sanki o kuvvetlerin meşru tepkisiymiş de artık öyle bir ihtimal bertaraf edilmiştir, onun için geriye dönüşün bütün yollan açılmıştır gibi gösterenler Koalisyonun bir kanadına hâkim duruma geçmişlerdir. Bunlar Meclis Genel Kurulunda da kafadarlar bulmakta ve çeşitli konularda ekseriyetler sağlamaktadırlar. Bu, memleketin idaresini şu anda tamamiyle imkânsız hâle getirmiştir.

Bir ipin üzerinde, elde, bir ucu havaya fırlamış değnekle yürümek mümkün değildir. Ya o ucun hizaya inmesi, ya öteki ucun hizaya çıkması lâzımdır. Af, Bakan olma hevesi, post kavgası.. Bunlar, çâresi bulunmayacak rahatsızlıklar değildir. Ama "İnönü Hükümeti", bir görüştür. Eski devre dönüşün yolunun açıldığı karısıyla bu Hükümetin, temel meselelerimiz olan ekonomi, sosyal adalet, maliye ve eğitim politikasının esaslarına Koalisyonun bir kanadı Mecliste vaziyet almaya başladığına göre İnönünün, çeşitli tepkileri önleyen şahsiyetini Parlamentodaki adedî ekseriyet ile memleketin sergüzeştçi değil, basiretli ve sağduyu sahibi sağlam kuvvetleri arasından çekip herkesi kendi sorumluluğu ile başbaşa bırakmayı Türkiyenin menfaatine daha uygun bulması kimseyi şaşırtmamalıdır.

Memleketin sağlam kuvvetleri 22 Şubat akşamı, kendi bünyelerinde beliren -tıp tâbirile- patolojik deformasyonu İnönünün sâdece İkinci İhtilâle değil, intikamcılara da müsaade etmeyeceği yolundaki açık teminatına güneverek bir neşter darbesiyle bertaraf edivermişlerdir. O akşam yok olan bu deformasyondur. Memleketin sağlam kuvvetleri buradadırlar ve ebede kadar burada kalacaklardır.

İnönünün ise, verdiği bir teminatı yerine getirmeyi reddedeceğini, hele bunu abesi savunmak veya havanda su döğmek için yapacağını sanmak bu devlet adamım hiç, ama hiç tanımamaktır.

binesinin A. P. li Bakanı Kâmuran Evliyaoğluya bırakılmış Türkiye Radyoları öyle bir haber verdiler ki herkes şaştı kaldı. Gençler, 28 Nisan 1960'ın ikinci yıldönümünü anmak için İstanbulda toplanmışlardı! Sonra, 28 Nisan hareketinin "hiç bir şahsa ve hiç bir zümreye kargı olmadığı"nı bildirmişlerdi! Arkadan, Yüksek Tahvil talebelerini siyaset yapmamaya ve derslerine çalışmaya davet etmişlerdi! Müteakiben, millet içinde kardeşlik hislerinin hakim olmasını, dargınlıkların unutulmasını istemişler, Parlamentonun bu yola girmesini arzuladıklarını bildirmijlerdi. Spiker "Saraçhanebaşında toplanan Gençlik, affın bir an önle çıkmasını talep ettil" demedi ama, bütün haberden çıkan mana buydu.

Tıpkı, bundan bir süre önce Ankarada yapılan ve bütün müfrit cereyanları lanetlediği -sağı da, solu da..- halde sâdece komünizmi telin ediyormuş havası içinde yayılan miting havadisinde olduğu gibi.. Tıp ki, bundan bir süre önce Ankarada cenazesi kaldırılan bir D. P. li müebbet mahkûma bütün Türkiyenin ağladığı havasının Verildiği gibi. Ama bu oyunu, bir 28 Nisan yıldönümünde tekrarlamak! Eğer o gün öğle vakti, İstanbulda, Radyoevinin önünde "Kamûran istifa! Kâmuran istifa!" diye bağıranlar bunu bilselerdi mutlaka "Yaman adamsın, be Kamûran!" diye alkış tutarlardı.

İşin aslı

Halbuki o gün, binlerce el bir anda havaya kalktı ve tam karşıda bulunan bir binaya doğru çevrildi. Bir anla on binlerce hançereden koro halinde bir marş yükseldi:

"Olur mu böyle olur mu"
"Kaatillere af *olur mu"*
"Kaatillere af olursa"
"Türk gençliği hiç durur mu?"

Sonra aynı hançerelerden bir başka sayha daha çıktı:

"— Af yok, af yok, gerici Basın kahrolsun!.. Gökhan, Gökhan! Pabucu yarım! Çık dışarıya, boyunu görelim"...

Bir kaç kurmay subay büyük kalabalığın ön tarafında bulunan gruba yaklaştılar *ve* en öndeki bir kaç üniversiteliyi yatıştırdılar. Sonra kolkola girildi ve kortejin yürümesi için Kuleli Askeri Lisesinin tambur majörü değneğini kaldırdı. Bando Gazi Osman Paşa Marşını ağır ağır çalarken muazzam kortej vakur ve intizam içinde yoluna devam etti. Benzi sarı Yeni İstanbul gazetesi binasının pencerelerinde bir kaç ürkek bakış belirdi, sonra ayni tonda sarı yüzler geri çekildi.

Hadise tepebaşında, tam Yeni istanbul gazetesinin basıldığı Habib Edip Törehana ait hanın önünde cezeyan etti. Acı hatıralarla dolu bir başka 28 Nisanda cereyan eden meşum olayların şehitleri için yapılan törenin, daha ortasında bulunulmaktaydı

On binleri bir yürek haline getiren tören, o gün saat tam 9 da İstanbul Üniversitesinin bahçesindeki Atatürk anıtının altında başladı.

O saatte 27 Mayısın hazırlayıcıları kendi mukaddes çatıları altında hocalarıyla birlikte toplandılar ve anıta bir çelenk koyduktan sonra Üniversite terk edildi. Gidilen yer, Hürriyet Şehidi Turan Emeksizin şehit edildiği yere dikilen bayrak direğinin altıydı. -Seçimlerden önce A. P. çapulcuları bu direğe tükürmüşlerdii- Üniversiteliler muntazam bir şekilde şehit arkadaşlarının kanının döküldüğü yere gelince bir dakikalık bir ihtiram duruşunda bulundular. Sonra Hürriyet gazisi Hüseyin Onur bacağını sürükleyerek direğin yanına yaklaştı ve elinde bulunan bir bayrağı direğin yarısına kadar çekti Gençler hep birlikte ve aynı intizam. içinde törenin yapılacağı Saraçhanebaşındaki meydana yöneldiler.

Belediye Sarayının tam karşısına isabet eden tören meydanı hınçahınç dolmuştu.

İstanbul ve Beyoğlu yakasında bulunan bütün yüksek okullar orada hazır ve nazırdılar. Meydana sâdece davetliler ve öğrenciler alınmaktaydı. Halk büyük bir kalabalık halinde çepçevre meydanın etrafını doldurmuştu. Mehter tak mı, Kuleli Askeri Lisesinin bando ve boru takımı ile Deniz Harp Okulunun bandosu İstiklâl Marşını çalmağa başladığında hep bir ağızdan marş söylenmeğe başlandı, İstiklâl Marşını 2? Mayısa tekaddüm eden günlerin pek meşhur Osman Paşa Marşı ile Dağ başına Duman Almış marşı takip etti.

"Gözümün içine Bak !"

Memleketin sağlam kuvvetleri bir yandan Çirkin Politikacılara, diğer taraftan her şeyin olup bittiye getirilme samanının geldiğine inanan eski devir hasretlilerine "Gözümün içine bak!" demiş bulunuyor. 28 Nisan günü, İstanbulu bir bastan ötekine kaplayan his ve heyecan kasırgasının münası budur. Ne Türk Gençliği, ne Türk Ordusu, ne Türk Basını ve ne de aziz Türk milleti o gün başlayan mücadelesini, o gün verdiği şehitlerini, o günün mânasını ve önemini unutmuştur. Kendilerin» den emin insanlar, bir kırık plâk gibi günün yirmidört saatinde aynı teraneyi tekrarlamazlar. Ama vakti geldi mi, bir darbede, iskambilden yapılmış bütün şatoları yerle bir ediverirler.

1960 yılının 27 Mayısı ile 1961 yılının 15 Ekimi arasında her şey mükemmel gitmemiştir, Sırttaki kirli miras yüzünden, yahut, beceriksizlikten, diyelim ki gafletten, haydi dalaletten. 1961 yılının 15 Ekimi ile 1962'nin 28 Nisanı arasında da dünya toz pembe olmamıştır. Sırttaki kirli miras yüzünden, yahut beceriksizlikten, diyelim ki gafletten, haydi dalaletten... 27 Mayısı yaratanlar ve yapanlar kendi aralarında çekişmelere, çelişmelere düşmüşlerdir, birbirlerini yıpratmışlardır. Belki tecrübesizlikten, belki ihtirastan..

Ama, işte 28 Nisan 1962! Memleketin sağlam kuvvetleri gene bir, gene beraber. Ruhlarını ısıtan sıcaklığı aynı ateşten alıyorlar: Atatürk devrimleri. *Karşılarında aynı düşman: Gericilik. Aynı cepheye karşı savaşıyorlar: Kayıp Cennete tekrar kavuşmak isteyen vurguncular.*

Eğer İstanbul, bundan tıpkı iki yıl önce olduğu gibi, her şeyin parmak kaldırmak suretiyle hallediliverceğine inanan, o parmakların hepsinin üstünde bir Anayasanın, bir milli temayülün, bir "insan gibi yaşama azmi"nin bulunduğunu görmeyen, görmek istemeyen, ayrılmak için illâ bu kayaya başım *vurmanın zaruri olduğuna kani ihtiras* ve *menfaat erbabının karşısına dikilmesiydi dünya bir defa daha bunların* başına *yıkılır mıydı?.*

Belki evet, belki hayır. Belki akil hocalarından daha akıllı davranırlardı, belki daha as.

Fakat işte, kendilerine düşünülebilecek iyiliklerin en iyisi: Gözümün içine bak!

Bak ve bu sefer, anla!

Hatıralar tazelenince

Törenin -söz kısmı İstanbulun yeni valisi Niyazi Akı tarafından canlandırıldı. Akı 28 Nisan mücadelesini başarı ile veren Türk Gençliğini öven bir kaç söz söyledi ve sonra kürsüyü t. ü. T. B. Başkanı Nafiz Duruya terk etti. Arkadaşlarının hislerine tercüman olan Duru, gençliğin bütün güçlüklerin karşısında olduğunu belirtti. Sonra söz sırası eski M. B. K. üyesi Haydar Tunçkanata geldi. Tunçkanat son derece heyecanlıydı. Sert adımlarla şeref tribününden kürsüye yürürken Hava Kuvvetlerinin jetleri uçmaktaydılar. Tunçkanat sözlerine: .

"— Eski günlerin heyecanı ile doluyum" diyerek başladı ve sonra gittikçe ateşlenerek devam etti:

"— Memlekette zahiri bir koalisyon kurulmakla milletin arzuladığı istikrar ve huzur henüz kapımızdan içeri girmedi. iktidar gruplarının farklı görüşlere sahip olmaları, bunun sebebidir. Zamansız bir siyasi af huzur sebebi değil, bilâkis huzursuzluğun sebebi olacaktır."

Bu sözler, tansiyonu artan kitleyi coşturdu. Hep bir ağızdan çıkan "Af yok, af yok" sesleri alkışlara karıştı. Tunçkanat devam etti:

"— 27 Mayıstan koparılacak parçalar, ihtiras ve arzuları susturmayacak bilâkis kamçılayacaktır."

Kulağa Küpe

İnsaf, more!

Adam tutturmuş: "İllâ, ben Bakan olacağım!" diye..

Diyorsun ki: "Peki birader, gel, Bakan değil, Başbakan ol!"

Yoo.. Onda, iş yok!

Peki, senin Başkanın Başbakan olsun, seni de Bakan yapsın..

Allah göstermesin!

Neden t

"— Deli misin *sen? Her sabah erken, kapı çalındığında, gelen sütçü mü, yoksa jeep mi diye yüreğim ağzıma mı gelsin-!.."*

Ya, ne olacak? İsmet İnönü Başbakan olaoak, o da Bakan..

Jandarma olan açıkgözler arasında, bunu nasıl unutmuşlar acaba?

Tunçkanatın sözleri gene alkışlarla kesildi ve "Af yok, af yok" sesleri tarihi Bozdoğan kemerini yaladı. Kemerin üzerinde ve meydanın etrafında bulunan halk da çılgınca alkışlıyordu. Eski M. B. K. üyesi son sözlerini söyledi:

"— Bunlar cesareti Anayasama getirdiği faziletten değil, onun getirdiği hürriyetten alıyorlar."

Tunçkanat yerine giderken Hüseyin Onur sakat bacağım bir defa daha sürüyerek kürsüye yürüdü. Birden bir büyük alkış koptu. Hürriyet gazisinin üzerinde gri bir elbise vardı. Boynuna siyah bir kravat takmıştı. Heyecanlı olduğu her halinden belliydi.

Onur, mücadele arkadaşlarını eliyle selamladı ve alkışlar diner dinmez söze başladı: ,

"— Büyük bir mücadele geçirdik. Eski zihniyet devam ediyor. Bir daha o günleri görmek istemiyoruz."

Onurun sözleri de alkışlarla kesildi. Onur devam etti:

"— İsrar ederlerse, Gençliği gene o mücadele arzusuyla karşılarında bulacaklardır".

Bir kere daha bütün Üniversite gençliği hep bir ağızdan ve koro halinde bağırmağa başladı:

"Af yok, af yok, af yok!"

Onur, affi huzur sebebi olarak İleri sürenlere cevap verdi ve:

"— Affi huzur sebebi olarak gösterenler 28 Nisan 1960 da neredeydiler? O zaman huzur var maydr?" diye sordu ve arkadaşlarıma seslendi:

29 Nisan 1960 da Ankarada polis faaliyette

Copların acısı hop diye geçmez!

"— Bizi, Türk Gençliğini ikiye bölmek istiyorlar. Fakat bu arzularında, hüsrana uğrayacaklardır. Af huzur getirmez!" Sonra, kesif alkışın dinmesini bekledi ve af isteyenlere seslendi:

"— Halkı aldatarak Meclise gelenler. İşte, 28 Nisan Gençliği karsınızda. Bu yolda devam ederseniz, sizi kimse kurtaramaz. Bu zihniyetin temsilcileri, Türk Gençliğini her zaman karşılarında bulacaklardır. Biz, 27 Mayıs ruhuna' saygı istiyoruz".

Onur kürsüden inerken Saraçhanebaşındaki meydan alkıştan inliyordu. Gençlik hep bir ağızdan ve koro halinde bir kere daha haykırdı:

"— Af yok; af yok, af yok.."

Sonra sıra ile öğrenci teşekküllerinin temsilcileri konuştular ve mü--adelenin bitmediğini ifade ettiler. Son söz Behçet Kemal Çağlarındı.

Çağlar büyük bir heyecan tansiyonu içinde konuşmağa başladı ve "af-çılar"a hitaben:

"— Af, af diyenlere hepinize tercüman olarak sesleniyoruz. Öf, Öf, Öf..."

"Kahrolsun gericiler"

Saat 12.15 de törenin söz faslı sona erdi. Bundan sonra heyecanı taşkın gençlik yoluna devam edecek ve Yeni İstanbulu bir ziyaret ettikten Sonra Radyoevine uğranacak, tören Orduevinin önündeki Atatürk anıtının önünde son bulacaktı.

Yürüyüş, Kuleli Askeri Lisesinin bandosunun temposuna ayak uydurarak haşladı. Kortejin boyu haşmetliydi. Baş tarafı Unkapanı Köprüsünün üzerinde bulunan kortejin sonu, Bozdoğan Kemeri altındaydı. İnzibatî tedbirler polis tarafından değil, askeri birlikler tarafından alınmışta. Kurmay subaylar gençlerin intizam içinde yollarına devam etmelerini kolaylaştırıyorlardı. Kortej Tepebaşına gelince durakladı ve Yeni İstanbul aleyhlndeki tezahürat orada yapıldı.

"Dağ başını duman almış"

Gençliğin yürüyüşündeki tempoyu bundan sonra Dağ Başını Duman Almış marşı teşkil etti. Gençler, subaylarla kolkola, Radyoevine mütevec cihen hareket ettiler.

İstiklâl caddesi aynı heyecanlı hava içinde iki saatte ancak geçilebildi. Bu yüzden trafik de iki saat için durdu. Halk, yol boyunca gençleri alkışlıyordu. Milletin nabzı, bir def» daha, aynı tempoyla atıyordu.

Radyoevi önündeki aleyhte tezahürata, Basın-Yayın Bakanı Kamuran Evliyaoğlunun Gençliğe Radyoda söz hakkı tanımak istememesi yol açtı. Talebeler :

"— Kamuran istifa, Kamuran istifa" diye haykırmağa başladılar. Gençlerin arzusu hep birlikte Radyoevine girmekti. Fakat subaylar bunu doğru bulmadılar. Bir ara vaziyet ciddiyet arzetti ve Radyoevi üç sıralı askerle muhafaza altına alındı. Nihayet gençler aralarından bir kaç kişinin Radyo

Şöhretin Bedeli

Kader, zaman zaman bazı insanları kulislerin karanlığından çekip alır ve ranıp ışığının ta ortasına çıkarır. Bir gün önce hiç kimsenin tanımadığı adam, artık kütlelerin malıdır.

Bunu, bir bahtiyarlık sanmak kabildir. Bahtiyarlıktır da.. Şereftir ve şandır. Ama aynı zamanda, bir de ağır yük, büyük sorumluluktur. Hele, kulislerden ramp ışığına çıkış bir milletin kaderini alâkalandıran hâdiseler dolayısıyla olmuşsa dikkatli davranmak, bir çok şahsî fedakârlıklara katlanmak şarttır. Unutmamak lâzımdır ki sembolleşmiş şahıslar veya müesseseler, sendelediler mi, sâdece kendilerine değil, bayrağı sayıldıkları fikirlere ve ruha dünyanın en tesirli darbesini indirirler.

27 Mayıs, Türk milletinin, kaderinde bu çeşit bir hâdisedir. Hâdise milli bir davranış olduğu için çok sayıda kimse, bir günde, karanlıktan aydınlığa geçmiştir. Müessese olarak Silâhlı Kuvvetler, Gençlik, Basın bu şerefi kazanmışlardır. Şahıslar, saymakla bitmez. İhtilâlin her kademesinde görev almışlardan M. B. K. üyelerine, M. B. K. üyelerinden Yassıada hakimlerine, Yassıada hakimlerinden İnkılâp Bakanlarına..

Şu anda, 27 Mayısta hezimete uğramış kuvvetler 27 Mayısa karşı bir hareketin içindedirler. Bu, bir yeraltı savaşıdır. Açıktan mücadeleye ne güçleri, ne cesaretleri müsait gölgeler eski devir milyonerlerinin finanse ettikleri gazetelerde cephelenmişlerdir. Bütün gayretleri 27 Mayısı ve yapıcılarını bir ucundan zedelemek, itibarlarını kırmak, böylece topyekün hâdiseyi gözlerde küçültmek, lekelemektir. Yalan söylüyorlar, çirkef atıyorlar, çamur sıçratıyorlar, iftira ediyorlar, şantaj yapıyorlar.. Hiç önemi yok! Söy-

Egesel ve Güryay

Nerede sorumluluk !

lenen yalan, atılan çirkef, sıçratılan çamur, edilen iftira ve yapılan şantaj ise bu en sonda, bir bumerang gibi sahibini yaralar. Ancak silah olarak "doğru" kullanılabilirse, üzülmek ve endişeye düşmek lâzımdır. Zira sâdece "doğru"dur ki, ciddi bir yara açar ve hakikaten zarar verir. Zaten aksi halde, hayat yaşanılabilir olur muydu ? O zaman, eline kalemi alan, ağzını açıp dilim çalıştıran, hiç kimseye hayat hakkı vermezdi.

Böyle olduğu içindir ki, 27 Mayısçılar, 27 Mayısla ilişiği olmuş bulunanlar, 27 Mayısı şahıslarında hatırlatanlar pusu kurmuş fırsatta bekleyenlere "doğru'"yu silâh diye vermemeye dikkat etmelidirler. Dikkat etmeye mecburdurlar. Bakınız, bir avuç gençin -onların da hepsi mi gençti, yoksa aralarına gençlikle hiç alâkası bulunmayanlar mı karışmıştı- marifeti olan Kadeş Rezaleti nereye bağlandı? Bakınız, bir 22 Şubat macerası memleketteki kuvvet dengesinin altüst olduğu simidini verip nelere yol açtı?

Kendisine musallat dahi olmuş bulunsalar, şu veya bu gazetenin fotoğrafçısının üstüne saldırmak? Trafik polislerine tabanca çekmek? Bunların adı, eğer yapan Ahmet veya Mehmetse sâdece hafifliktir. Ama, hareketin altındaki imza Altay Egesel veya Tarık Güryay ise, inanınız hiç yoktan 27 Mayıs vebal altında kalıyor.

idaresiyle temasına razı oldular. 7 - 8 kişilik bir ekip Radyoevinin içine alındı ve Radyo müdürü konuşturuldu. Gençler 28 Nisanla alâkalı yayın yapılmamasından şikâyetçiydiler. O sıralarda Ankara Radyosu, Bakan emri beklemeden, o günlerin meşhur marşı "Osman Paşa"yı aralıklarla çalmaya başlamıştı bile.. 28 Nisan bir günahkâr davranışın mı yıldönümüydü ki? İstanbul Radyosu Müdürü gençlere saat 21 de yayın yapılacağına dair teminat verdi. Ek olarak da, 17.45 ile 18 arasındaki Gençlik saatinde töreni» röportaj halinde verileceğini bildirdi. Gençler memnun oldular ve arkadaşlarını yola devama davet ettiler. Gençler tekrar marşlar söyleyerek Orduevine ilerlediler. Orduevi önünde ise, İstiklâl Marşı ile tören sona erdi.

İşte, 28 Nisan 1962 böyle geçti! Dersini alan alacak, almayan almayacaktır.

Koalisyon

Uğurlar olsun!

(Kapaktaki kırık vazo)

Geride kalan hafta tam biterken, herkesin şikâyetçi olduğu Koalisyonun hiç olmazsa bir süre daha yaşayacağı ihtimali belirmişken. Cuma günü, 28 Nisanın yıldönümünün arefesinde Ankarada cereyan eden bir hâdise her şeyi altüst etti. Meclisin Adalet Komisyonunda "Alavera, dalavere -Kürt Mehmet nöbete" tekerlemesini pek andırır şekilde çıkan bir tasarı kanunlaştığı takdirde İnönü Hükümeti istifasını verecektir. Tasaryla, "yara sarıyoruz" diye bir devrin bütün hırsızlık ve açık suîstimsi hâdiselerinin üzerinden sünger geçirilmiş olmaktadır. Meseli, ziyadesiyle meşhur ve her devir için sâdece yüz karası Kromit Dâvası dosyasını ele almak imkânı böylece kaldırılmaktadır. Başbakan, Meclisi sorumluluk duygusuna davet ettikten sonra, bu davete uyulmadığı takdirde hırsızların ve ufursuslann affi ağırlığını omuzlarına almayı reddedecek ve çekilecektir. Zira, herkes gibi İsmet İnönü de "geçmiş politika çekişmelerinin yaraları"-nın sarılmasına taraftardır ama, T. C. Ziraat Bankasının kasalarında 100 milyon liralığa yakın yara açmış olan bir rezaleti bu çeşit yaralar arasına dahil etmemektedir.

İsmet İnönü Grup toplantısına geliyor
Alarm ziline el attı

Her şey, o gün öğleden sonra, Millet Meclisinin Adalet Komisyonunun toplanmasıyla başladı. Toplantının gündeminde, A. P. li milletvekili Alp Doğan Şenin bir teklifi bulunmaktaydı. Teklif, teknik tâbirle "113 sayılı kanunun 3. maddesinin M bendinin değiştirumesi"ne dairdi

Meselenin esası şudur: İnkılâptan sonra, bir af kanunu çıkarılmıştır. Fakat, yüksek dereceli memurlar ve onların işledikleri bir takım suçlar bu affın şümulü haricinde bırakılmıştır. Bu yüzden, mahkemelerde binlerce dosya birikmiştir. Teklif kabul edildiği takdirde, bu dosyalar ortadan kalkacaktır. .

Aslında, fikir İnönü Hükümetinin fikridir. Alp Doğan Şen, biraz Sahibinin Sesi durumundadır. Zira Hükümet, sâdece bir devrin icabı olarak o devrin kudret sahiplerinin emrini yerine getirdiklerinden dolayı hapishanelerde yatan veya hâlâ sürünen küçük memurların da çıkarılan affın şümulü içine alınmasını uygun bulmaktadır Ancak, buna hırsızlık veya suistimal suçları dahil değildir! Adalet Komisyonunun bir emrivaki tarrızını ve C. H. P. li üyeler gereği gibi berdar edilmeksizin yaptığı toplat ya -nitekim, toplantıda hiç bir C.H. P. li milletvekili bulunmamıştır. Hükümet Temsilcisi olarak katılan Adalet Bakanlığı Ceza Dairesi Umumi Müdür Muavini Melih Ezgü tek Hükümetin de desteklediğim bildirdi.

Ancak, biri A. P. li öteki Y. T. li iki milletvekili, Mazhar Arıkan Sadık Periçek kaşla göz arasında ek teklif sundular. Bunda, M bend den başka C ve L bendlerinin de kalması isteniliyordu. Melih Ezgü, C alâkalı kısma da katıldı. Zira bu, M li Korunma suçlarını ilzam ediyor. Ama Hükümet Temsilcisi, L bendir kati vasiyet aldı. Çünkü Başbakan fikrini gayet İyi biliyordu.

Kaşla göz arası

Bu bent kaldırılırsa, Cumhurbaşkanı ve Bakanların hatalı fiillerine katılarak suç işlemiş olanlar, ve tabii bu fiiller hakkında takibat yapılamayacaktır Bu demektir ki Kromit-Dosyası -hayrettir, talihsiz Mehmet Akın şu anda hapishanedeyken bu dosyanın alâkalıları elleri kolları serbest dolaşmaktadırlar ve belki de Sadık Perinçek ve Mazhar Arıkanla samimi ahbaplık devam ettirmektedirler- rafa kaldırılacak, bu çeşit dosyaları devralmış bulunan Anayasa Mahkemesi işlem yapamayacaktır. Böylece, başı dertte D. P. zenginlerinden tümen tümen adam hesap vermek zorundan kurtulacaklar ve 15 Ekim seçimlerinde destekledikleri, hâlâ da yayın organlarını finanse ettikleri partilerin nimetinden faydalanacaklardır. Melih Ezgü, teklifin mânasını açıkladı ve Hükümetin buna katılmadığını bildirdi. Halbuki Komisyonun A. P. ve Y.T. P. kanadı tertipte mutabıktı, Sadece 45 dakikalık bir müzakereden sonra eller kalktı ve her iki teklif te kabul edildi. Bu durumda, 113 sayılı kanunun C, L ve M bendleri ortadan yok olmuş olmaktadır.

Hâdisenin üzerinde durulması gerekli tarafı bunun, pek çok A. P. linin Koalisyonun parçalanacağı endişesiyle rahatsız olduğu bir günün hemen 'ertesi gün cereyan etmiş olmasıdır. Bu, bir tehlikenin üzerinden sâdece bir kaç saat geçer geçmez gerçek temayüllerin ortaya çıktığının ve kabarmış gözlerin hiç bir şey görmez olduğunun şaşmaz delilidir.

Tertip ortaya çıkar çıkmaz, geç «yılan C. H. P. li Adalet Komisyonu üyeleri müteakip ilk toplantıda müzakerenin tekrar edilmesi talebinde bulunmayı kararlaştırdılar. Ama C. H. P. içinde bu olay, Koalisyonun devam edemeyeceği inancında olanların tezini bir kat daha kuvvetlendirdi. Zira, bir ortak ki göz açıp kapayıncaya kadar bir marifet yapıveriyor...

Nitekim, Adalet Komisyonunda bu, İnönüye bile bardağı taşırttıran damla Bin suya düştüğü günden bir gün önce C. H. P. Grubunda bütün bu hususlar enine boyuna tartışıldı ve Koalisyonun şartlarını ciddi ciddi bir görüşmek üzere, İnönüye yetki verildi.

Meraklı vatandaşlar

O gün, günlerden perşembeydi.

Meclisin gazeteciler için memnu mıntıka İlân edilen Grup toplantı salonlarının bulunduğu kısımda bir takım endişeli adamlar kol gezmekteydiler. Endîşeleri yüzlerinden okunan A. P. li milletvekili ve senatörler C.

Cevdet Perin
Bakanomani

H. P. Grup toplantı salonunun kapısının her açılışında kapının önüne seğirtiyorlar ve içerden haber almak için çabalıyorlardı.

Bu endişeli adamlardan biri de, A. P. nin Adana Senatörü Mehmet Ünaldı oldu. O gün, Meclis toplantısı yoktu. Senato ise, öğleden sonra saat 15 de toplanacaktı. Buna rağmen Ünaldı ve onun gibi endişeye düşen arkadaşları Meclisteydi.

Mehmet Ünaldı
Endişeli bir zat

Endişeli Ünaldı, yüzünde sahte bir tebessümle gazetecilere memnu mıntıka ilân edilen salon ile serbest saha arasındaki hududu geçti ve bir köşede bekleyen gazetecilerin yanına yaklaşarak :

"— Hepiniz objektiflerinizi açmış, dört gözle bekliyorsunuz. Bakıyorum, hiç de heyecanlı değilsiniz" dedi. Basın mensupları gülümsediler.

Bu muhavere endişeli A. P. Senatörünün konuşma arzusuna zemin hazırladı. Ünaldı heyecanını ve merakım saklayarak sordu :

"— İçerden bir haber alabildiniz-. mi?"

Suale, Milliyetin Ankara Temsilcisi İlhami Soysal cevap verdi.

"— Merak buyurmayın beyfendi, içerde asayiş berkemal!"

Ünaldı bu defa gazetecilere daha da yaklaşarak günün olayları hakkında izahat vermeğe başladı. Ünaldı ilk olarak, bu koalisyonun mutlaka yürümesinin zaruri olduğundan bahsetti. Bir gazeteci :

"— Ama efendim, iki ayrı fikri temsil eden iki ayrı parti, görüyorsunuz ki bu işi yürütemiyor. Başka bir çâre bulunamaz mı?" diye sorunca, Ünaldı:

"— Pekâlâ, koalisyon yürür. Ama şu tahrikçiler bir olmasa! Hakikaten, bizim bazı A. P. li arkadaşlarımız işleri karıştırıyorlar. Ama endişe etyin, A. P. Grubuna artık sağduyu hakim olacaktır" diye cevap verdi. Ünaldının sözü bir defa daha kesildi. Bir gazeteci, Adana Senatörünün tahrikçilere temasından mülhem :

"— Herhalde bu izahatınızla Cevdet Perinin A. P. Grubundaki manevralarından bahsetmek istiyorsunuz?" diye sordu. Adana Senatörü, meseleyi pek umursamadı ve:

."— Perin, bitti. Kendi kendim bitirdi. Politika bu kadar acemice taktiklere cevaz vermez" dedi. Sonra, gülerek ilâve etti:

"— Bu arkadaş, nedense çok konuşur!"

Bıçak kemiğe dayanınca,

Bu sıralarda, C. H. P. grupunda hakikaten de A. P. lileri heyecana ve meraka gark eden müzakereler cereyan ediyordu. Hasreti Eyüp -sabrına sahip C. H. P. Meclis ve Senato Grupları çok önemli bir konuda, koalisyon konusunda kati kararı vermek üzere salona girmişlerdi. Aslında bakılırsa, C. H. P. Grubunda sayıları 60'a yakın milletvekili ve senatör uzun zamandan beri için için kaynıyor ve Koalisyonun karşı kanadım teşkil eden A. P. nin Parlâmentodaki hareketlerini tavsip etmiyorlardı. Bu grupta ziyadesiyle şiddet gösterenler teş-

kilattan gelen ve uzun. seneler muhalefet saflarında, seçim mücadelesi geçirmiş genç milletvekilleriydi. On yıllık muhalefet devrinde D. P. nin haksız tasarruflarının karşısında duran, seçim bölgelerinde maddi manevi hakikaten ezikliklere uğrayan bu milletvekilleri Koalisyonun karşı kanadının hareket tarzını bir türlü hazmedemiyorlar, ancak C. H. P. nin yıllanmış parti disiplini kendilerini bir noktada durmağa mecbur ediyordu.

Genç ve teşkilâta sırtım dayamış milletvekilleri C. H. P. nin gün geçtikçe çökmekte olduğu iddiasıyla kıpırdanmağa başladılar. Koalisyondan devamlı zarar edenin C H. P. nin olduğu fikrini savunarak kulise başladılar: İp incelmişken kopsun, A. P. başının çâresine baksın!..

Cereyanı destekleyen olay haftanın ilk yarısındaki çarşamba günü durup dururken ortaya çıkıverdi. O gün sessiz sedasız* cereyan eden Meclis müzakereleri sırasında birden fırtına koptu. Fırtınaya sebep D. P. Bakanlarından Samet Ağaoğlunun bir tasarrufuyla ilgili Meclis .Soruşturmasının açılıp açılmaması konusuydu. Sabık bakan hakkında soruşturma açılmasa Karma Tahkikat Komisyonu tarafından kabul edilmişti - bu komisyonda C. H. P., C. K. M. P., Y. T. P. ve A. P. milletvekilleri vardır- Üstelik Karma Komisyon kararını ittifakla vermişti. ..

Oy peşinde

Biliyor musunuz ki, Parlamentodaki adedi ekseriyet lehte oy kullanırsa bundan böyle biç bir Belediye hiç bir şehir veya- kasabada hiç bir dükkânı kapayamayacaktır? Ama, ne zaman? Bu dükkânlar dünyanın en pis dükkânı olduğu zaman da.. Peki, pislikle nasıl mücadele edilecektir? Ooo, gayet basit! Bir takım formalitelerin yerine getirilmesi suretiyle.. Nasıl formalite? Her çeşidinden: Bir tek istisnasıyla.. Dükkân kapamak için, Papadan müsaade istemek mecburiyeti konmamıştır! Sadece bu lütuf, Parlamentodaki adedi ekseriyetin müsamahasının ve anlayış derecesinin mükemmel delilidir.

Pis bir dükkân
Artık, elinde beratı

Belediye murakabesi, Türkiyede daima iktidarların veya iktidara özentili siyasi toplulukların 1 numaralı silâhı olmuştur. Hiçbir İktidar anlamamıştır ki aslında bu silâh geri tepen bir silâhtır. Bu yüzdendir ki hemen her iktidar, kendisi için durumun sıkışık olduğunu sandığı devirlerde belediye nizamını ayaklar altına almıştır, ama bunların pek azı bir müsbet netice sağlamıştır. D. P. 1960'ın arefesinde bütün gayretlere rağmen batmıştır. C. H. P. 1950 civarında, ağzıyla kuş tutmaya çalıştığı halde başarı kazanamamıştır. Şimdi sıra, D. P. artığı partilerde görülüyor. İçişleri Komisyonunda, bütün memleket realitelerinin dışında ekseriyet sağlayan, bu topluluktur.

Belediye, bandan böyle hiç bir dükkânı kapayamayacak. Mükemmel. Pek âlâ, pis dükkânlara yolu düşen müşteriler -ki, o dükkânın sahiplerinden, adet olarak, her hal-ü kârda fazladırlar- "Allah razı olsun" diyecekler midir? Aksine, o sırada iktidara kim sahipse ona küfredeceklerdir. Buna şoförlerden dükkânı temiz muhallebicilere, ayakkabıcılardan işportacılara kadar çeşitli ısınıflardan vatandaş katılacaktır.

Pek âlâ, Belediyeye konulan handikap burada bitecek midir? Hayır! Belediye, müşterisini tırtıklayan taksi şoförüne de kafa tutamayacaktır. Ama taksilerin müşterileri, taksi şoförlerinden hep daha fazladır.

Böylece, öyle bir durum hasıl olacaktır M, bir şehrin ekseriyeti, parti parti bir siyası teşekkülün lehinde görünse de, topyekûn onun aleylünde vaziyet alacaktır. Zira, Belediye kontrolü bir felâkettir. Doğru! Belediye kontrolü, aksaktır. O da doğru! Belediye kontrolü, esnafın başı üzerinde asılmış Damokles kılıcıdır ve sallantıdan millet veya devlet değil, bir takım avantajcılar faydalanmaktadır.

Ne yapmak lâzım? Bir tek şey: Kısa vadeli politikanın uzun vadeli fayda sağladığını hatırdan çıkarmak ve ona göre davranmak. Belediye, bu! Yani, milyonların daimi temas halinde bulunduğu bir teşekkül. Meclis, sadece politik endişelerle kudretli, dişli belediyeleri düşünerek bunların elinden en tabii yetkilerini alırsa hiç bir şey olmaz, Hükümetin arzuladığının tam aksi olur.

Yani? Yani herkes Belediyeden şikâyetçi olur. Tâ, o kapatılmayan dükkânın sahibine kadar. Zira, üstadın dükkânı kapatılmayacaktır ama, taksiye bindi veya manava uğradı mı, maruz kalacağı zarar sağlanan faydadan daima daha çok olacaktır.

O zaman da, lanet Belediyeyi aşacak ve mutlaka Hükümete vasıl olacaktır.

C. H. P. Grubu koalisyon konusunda yaptığı mühim toplantıda
Büyük İskender ve kördüğümü

Ağaoğlunun 1957 seçimleri sırasında SEKA Genel Müdürüne emir vererek 34 C. H. P. temayüllü işçinin isten çıkarılmasını temin ettiği, Karla Komisyonca tetkik edildikten sonra sabit olmuş ve dosya sabit Bakan hakkında soruşturma açılması talebiyle Meclise getirilmişti.

Müzakerelerin seyrini değiştiren konuşmayı Y. T. P. kurucularından Zeyyat Kocamemi yaptı Kocamemi A. P. lilerin hislerine hitap edip havayı bulandırınca kürsüye gelme isteği A, P, kanadında birden oraya çıktı. Saim Sarıgüllü dramatik bir tarzda, hakkında tahkikat istenenin süresiz hapse mahkûm olduğunu anlattı. Konuşması A. P. ve Y. T, P, ıralarından şiddetle alkışlanınca, Karma Soruşturma Komisyonu Baştanı C.H. P. milletvekili Muammer Ertem kürsüye gelmek mecburiyetinde kaldı. Komisyonun iddialarını ve 34 işçi ailesinin bu tasarruftan dolayı aç kaldığını söylemeğe çalışan Ertemin sözleri A. P. sıralarından gelen şiddetli gürültülerle duyulmaz oldu.

Hele Ertemden sonra kürsüye gelip Samet Ağaoğlunun faziletlerini anlatmağa başlayan Reşat Özardanın sözleri işi adam akıllı çığırından çıkardı. Eski M. B. K. üyeleri oturdukları yerde titremeğe başladılar. Renkleri kül gibi oldu. Bir kaçı ayağa kalkarak kürsüye doğru yürümeğe Sahi yeltendi. Bu sırada oylamağa geçildi. C. H, P. sıralarından oylamanın "açık oyla" yapılması teklif edildiyse de Başkan Fuat Sirmen gürültüler arasında bunun imkânsızlığını ileri sürerek işari oya geçildiğini bildirdi. Komisyon raporu A. P. ve Y. T. P. lilerin oylarıyla reddedilince Tabii Senatörler ve C. H. P. liler salonu terkettiler.

Liderler önde gider

Gruba o gün Genel Başkan İnönü her zamanki gibi vaktinde geldi ve ilk sözü de o aldı. C. H. P. Genel Başkanı bu konuşmasının bir açıklama kabul edilmesini isteyerek söze başladı ve saat 12 de bir mühim randevusu olduğuna, o saate kadar hatipleri dinleyeceğini, saat 16 da tekrar Gruba geleceğini ifade ederek başladı. Sonra da:

"— Bütün sorumluluk kendi üzerlerindeymiş ve yapacakları teklifleri kabul edilecekmiş gibi neticelerini önceden hesaplayarak konuşmalarını, arkadaşlarımdan rica ederim" diyerek sözlerini bitirdi. Böylece görüşmelerin havası çizilmiş oluyordu.

Gökhan Evliyaoğlu
Çorbanın kaşığı

Bu çerçeve dahilinde, C. H. P. li temsilciler konuştular, konuştular-konuştular ve içlerini döktüler. Şikâyetler bir noktada düğümleniyordu: A. P. bir yandan iktidar kanadı olarak iktidarın nimetlerinden faydalanmaktadır, diğer taraftan sanki bir muhalefet partisiymiş gibi, hatta gerçek muhalefet partileri Y. T. P. ve C. K. M. P. nin yapmadığı derecede yıkıcı bir faaliyet göstermektedir, C. H. P. Grubu Genel Başkanından bu duruma bir son verilmesini istedi.

Müzakerelerin sonunda yapılan oylama da bu neticeyi verdi: Grup, Koalisyonun mukadderatım İsmet İnönünün eline teslim ediyoudu. Genel Başkan, önce bir konuşma yaparak kendi görüşünü açık açık söyledi. O da, arkadaşları gibi görüyordu ki Kaolisyonun bu haliyle devam etmesine imkân ve ihtimal yoktur. Ya A. P. sorumluluk duygusunda sahip liderler elinde sorumluluğunu bilecektir, ya da kendisine "Yolumuz ayrılıyor, ahbap! Uğurlar olsun.." denecektir.

Hadiselere Bakış

Gümüşpala Film Çeviriyor

Herkes Cumhurbaşkanı eli sıkar

Ama, Gümüşpala iki büklüm olur

Sonra da, eli öpmez yalar

Hoşa gittiğinden, artık emindir

Şerefli Türk subaylarına gelince

Onlar herkesin elini böyle sıkarlar

Samet Ağaoğlu

Hangi yaralar?

Bir zihniyet, bütün çıplaklığıyla, nihayet belirdi. Bu memlekette, geçmiş siyasi mücadelelerin yaralıları sâdece eski Demokratları» onların ceza görmüş veya ceza görecek yaranıdır. Onun için, saralım bayların yaralarını!

Peki, ya onlar yara aça aça, yara açtıkları için yaralanmuşlar»-sa? Ziyanı yok! Onların marifetleri üzerinden bir sünger geçirelim de, üst tarafına boş ver!. D. P. yi batırmış olan bu temayül, şimdi aynı hevese kapılmış başkalarını şiddetle tehdit etmektedir. Bir gün onlar, da, başlarına dünyanın yıkıldığını görüverirlerse hiç şaşmamak lâzımdır. Zira, insaf edilsin, bir memleketin aklı başında insanları böyle bir davranışa göz yumarlar mı?

Yaraların sarılması, İnönü Hükümetinin baştan itibaren prensibi olmuştur. Ama, bu yaraların açılma tarihi nedir? Eski Demokrat oylarla Meclise gelmiş olanlara bakarsanız, sarılmaya lâyık bütün yaralar 27 Mayıs 1960'dan itibaren açılmıştır. O tarihte hapsedilenler bırakaacaktır, o tarihte işinden atılanlar işine dönecektir, o tarihte elinden malı alınanlara malı geri verilecektir..

Şimdi, bir misal alalım; Meclis, "vicdanı pırıl pırıl Samet" hakkında, Komisyonda ittifakla alınmış tahkikat açılması kararını değiştiriyor, "vicdanı pırıl pırıl Samet"in yakasını bırakıyor. İlk bakışta, doğru bir tutum. Adam zaten, müebbet hapse mahkûm. "Müebbet hapis + 1 sene" bir mâna ifade etmez ki.. Ama, bu adam hakkında, başka adamları sâdece kendi siyasi görüşüne sahip olmadıkları için işinden attırmak suçu dolayısıyla tahkikat isteniyor. "Vicdanı pırıl pırıl Samet"i.bırakırsak, adaleti tecelli ettirebilir miyiz? Ettiremediğimiz içlndirki'komisyonun A. P. 1lsi de, Y. T. P., lisi de bütün üyeleri bir tahkikata lüzum görmüşlerdir. Ama, hayır. "Meclis nasd oy verirse, doğru olan odur!"

Bu, belki Ali Fuat Başgilin Yassıadada da savunduğu tezdir. Ama o tezi, Türk milleti adına adalet dağıtanlar makbul bulmamışlardır. Asımda, makbul değildir de.. Zira Meclisler, Ur defa Anayasayla bağlıdırlar. İkincisi, o toplumda yerleşmiş kuvvetli cereyanları hesaba katmak' zorundadırlar.

27 Mayıstan sonra adam işinden atıldı, onu işine tekrar al! İyi ama, bu adam oraya, işin asıl sahibi Samet Ağaoğlu gibi kudret sahipleri tarafından daha önce atıldığı içindir ki gelmiştir. İşin asıl sahibi V. C. maskaralığına katılmayı reddetmiştir, "vicdanı pırıl pınl Samet" de onu ekmeğinden etmiştir. Sonra, bu millet "vicdanı pırıl pırıl"lara karşı ayaklanmış, onları içeri tıkmış, cezalarım vermiş, mağdur ettiklerinin yerine getirdikleri adamlarını da oralardan, o arpalık sanılan mevkilerden uzaklaştırmıştır. Böylesi SEKA'da doludur, İstanbul Belediyesinde doludur, şurada doludur, burada doludur.

Evet, Ur zihniyet, bütün çıplaklığıyla belirdi.
Allah, encamını hayreyleye...

Nitekim ertesi gün İsmet İnönü, A. P. lilere bir muhtıra verdi. Bunda, Koalisyonun hangi şartlarla devam edeceği bildirilmektedir. Bir defa, A. P. bir muhalif parti gibi davranmaktan vaz geçmelidir. İkincisi, A. P. liler de, C. H. P. liler de Hükümetin planlı kalkınma gayretlerini baltalamamalılar, iktisadi ve mali konularda sivri tekliflerle ortaya çıkmamalılar. Seçmene Selam taktiğini terkedmelidirler Af konusu, partilerin üstünde bir konu olarak dört parti tarafından müştereken ele alınacaktır.

Ama bir nokta, muallakta kaldı. Bunların, müeyyidesi ne olacaktır? Zira Ragıp Gümüşpalanın başkanlık ettiği bir A. P. sin her hangi bir sözünü ciddiye almak, buna bel bağlayıp uzun vadeli politika yapmak, memleketin ve milletin kaderini ipotek altına almak imkânı artık kalmamıştır.

O zaman, bir çâre düşünüldü. Bir karma komisyon kurulacaktır ve iki taraftan kim, bu sarih taahhütlere riayetsizlik ederse partisinden ihraç edilecek, öteki tarafa da alınmayacaktır.

Şimdi, pazartesi günü iki tarafın ileri gelenleri bir masanın etrafında toplanacaklardır. Toplantıda anlayış gösterilmesi uzak bir ihtimal değildir. Ancak, Gökhan Evliyaoğlunu bile yeniden sinesine alan bir A. P. nin bırakınız ucunu, orta vâdede bile ciddi Ur partner olabileceği hususundaki ümitler -hiç olmazsa, bugünkü sevki idaresi altında- pek pembe bir hayaldir.

Ragıp Gümüşpala
Kelle başka, takke başka

Nitekim, fırtınanın üzerinden 24 saat geçmeden, Adalet Komisyonundaki hadiseyle takke bir defa daha düştü ve kol yeniden göründü.

Demokrasi

Politika ve esnafları:

Mayıs ayının birinci haftası bir siyaset bombasının patlamasına lüzum kalmaksızın geçirildiği takdirde, ikinci haftasının başından itibaren milletin gözü yeniden bîr yuvarlak masaya çevrilecek. Yuvarlak masanın etrafına, bir defa daha liderler geçecekler ve bir defa daha pazarlığa girişecekler. Gerçi böyle bir ihtimal dahi, dudaklar n ucuna şimdiden "Bu kaçıncı masa yahni?" sualini getirmiştir ama, meşhur Af Hikayesi orada yeniden "tezekkür edilecek" tir. Tabii, şartların değiştiğine hükmeden bir partner, imzalanacak vesikanın mürekkebi kurumadan mızıkçılık çıkarıncaya kadar... Yoksa, ihtilâl sonrası politika hayatımızda, henüz hiçbir vesika, mürekkebi kuruyuncaya kadar itibar görmüş değildir. Zaten, içinde bulunduğumuz bitip tükenmeyen karıfiklğuı da başlıca sebebi bu, verilmiş sözde durmanın en basit politika ahlâkım teşkil ettiğine inanmayanların lider pozunda ortada dolaşmalarıdır ya..

Mayıs masasının dört ayağının inşasına, bitirdiğimiz haftanın sonunda bir akşamüstü, Büyük Meclisteki Başbakanlık odasında başlandı. O gün orada İsmet İnönü ilk olarak A P. li ortağı Ragıp Gümüşpalayı kabul etti. Ortaklar arasındaki konuşmanın tek konusunu af teşkil etmedi ama, Gümüşpalamn sonradan kendi arkadaşlarına verdiği bilgiye göre Başbakan af meselesini görüşmek üzere bir liderler toplantısı tertiplemek niyetini açıkladı. A. P. Genel Merkezi, teklifi müsait karşıladı. Gerçi bu kârlı saydıkları yatırımda yanlarına başka ortaklar almak istemiyorlardı. Meselâ C.K.M P. nin, ne işi vardı? Haydi Y.T.P. bir "kardeş parti" idi, ama Bölükbaşıcılara ne oluyordu? Aslında A. P. nin aklıevvelleri, ellerinden gelse Y.T.P. yi de manevranın dışında bırakacaklardı. Buna güçleri yetmiyordu.

O akşam, Gümüşpalamn verdiği izahat dinlendikten sonra bu masaya oturulmaktan kaçınılmıyacağı noktasında ittifak edildi.

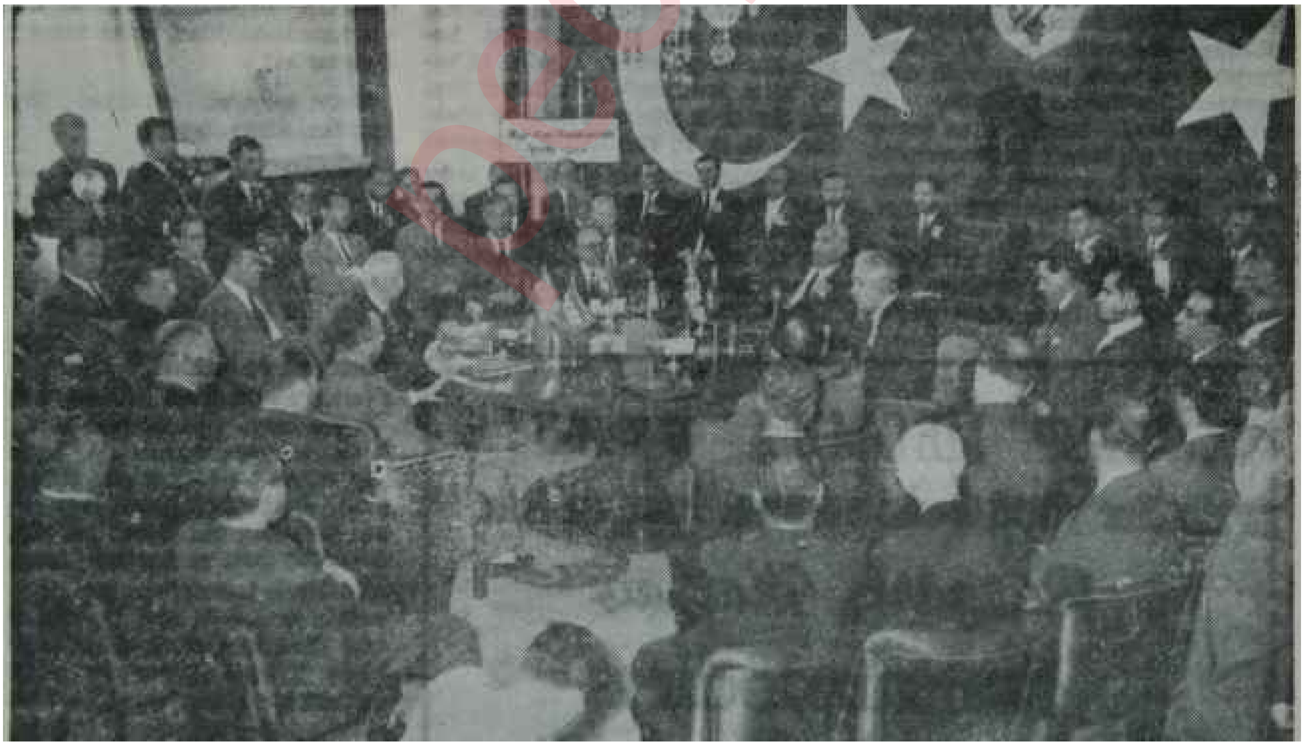
Dost muhalefet

İsmet İnönü, ortağı Gümüşpaladan sonra "dost hasım" ları Ekrem Alican ve Hasan Dinçerle görüştü. Başbakan gerçi Y.T.P. Genel Başkaniyle C.K.M.P. Genel Başkan Vekiline umumi durum hakkında da bilgi sunmadı değil ama, görüşmenin esasını af teşkil etti Doğrusunu söylemek gerekirse, iktidarın iki kanadı arasındaki temasa nazaran bu, iktidarla muhalefet arasındaki görüşme daha büyük bir anlayış havası içinde geçti ve İsmet İnönü hem Alicandan hem Dinçerden daha fazla yakınlık gördü.

Derhal ortaya çıkan husus şu oldu: A. P. bu konuyu partizan gayretlerle istismar etmek sevdasındadır. Zaten, meselenin bir hal tarzına bağlanmasını güçleştiren sebep de budur ya... Ne saman bir şefkat eseri göstermek için zemin müsait hâle getirilse, ortaya derhal A. P. nin şamatacıları çıkmakta ve pişmiş aşa soğuk su katmaktadırlar. Nitekim İsmet İnönünün "Huzur kapımızın önündedir" demesinden Hemen sonra, bir affın çıkacağını anlayarak A P. şamatacıları bunu kendi eserleriymiş gibi göstermeye çalışmışlar. ve huzuru da, tabii affı da kapının önünden uzaklaştırmışlardır.

Böyle bir noktanın üzerinde müştereken durulması, dört partiden üçü arasında fikir ve görüş birliğini sağlamağa yetti.

Şimdi herşey göstermektedir ki, eğer İnönü Hükümeti çekilmeyi tercih etmezse Mayısın ikinci haftasının hemen başında liderler bir araya

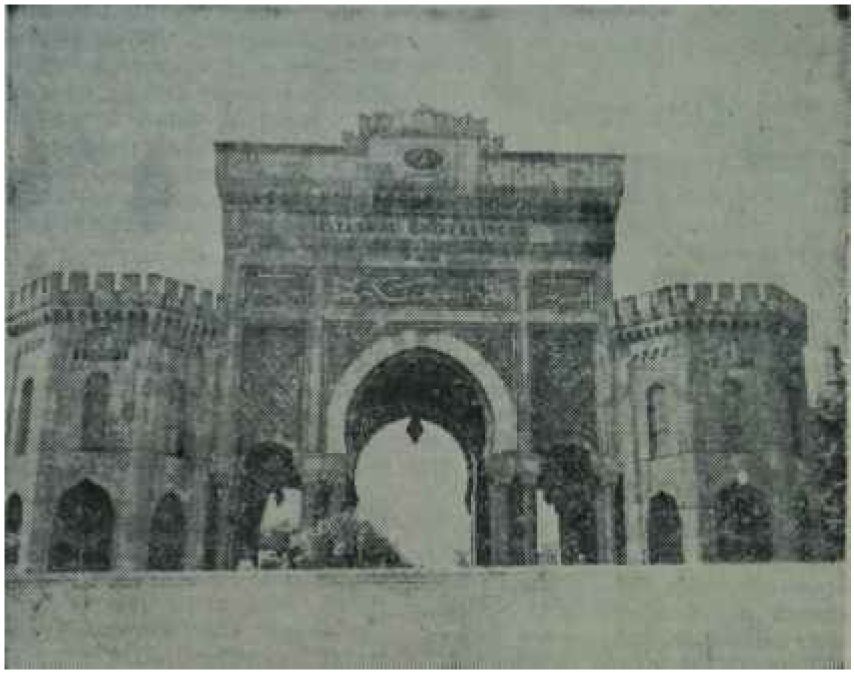

Yuvarlak Masa Toplantısında Siyasi Parti liderleri
Basübadelmevt

gelecekler ve siyasi affın esasını tesbit edeceklerdir. Bu esas şu olduğu takdirde insanlık ve şefkat duyguları içinde Kayserinin kapılarına ilk el sürülebilecektir: Hareketin zemin, zaman ve vüsatini tayin yetkisi tamamile Hükümete bırakılacak, Hükümet gerekli hazırlıkları yaptıktan sonra liderleri tekrar toplantıya ça-ıracak, tasarı müştereken imzalanacak ve Büyük Meclise sunulacaktır.

Bu toplantıda bilhassa A. İP. kanadının İsmet İnönüyü bir tarih söyletmek için yeniden sıkıştırmaya teşebbüs etmesi beklenilmeyen bir gayret olmayacaktır. Ama bu çeşitten her gayret gibi, o da hüsrana uğrayacaktır. Zira bunun pek basit bir sebebi vardır: Eğer bir tarih açıklanabilir hale gelmişse, zaten af hemen o an çıkabilir demektir. Tarihin açıklanamamasının tek sebebi, böyle bir ânın gelmemiş olmasıdır.

Aklı başında herkes bilmektedir ki, af, aftan hiç bahsedilmediği bir sırada çıkacaktır.

İst. Üniversitesinin kapısı
Hoş geldiniz...

İşin güçlüğü

Bu gerçeğe rağmen A. P. nin şamatacıları, bitirdiğimiz hafta boyunca "Herkes affa taraftar, bir İnönü bunun karşısında" propagandasını kendi müşterileri nezdinde işlemekten geri kalmadılar. Fethi Tevetoğulları, İhsan Sabri Çağlayangiller, Gökhan Evliyaoğlulan ve Cevdet Perinler bu yolda pek gayretli davrandılar. Kendilerine inananlar çıkmadı da değil. Ama, bir an durup S öylece bir düşünmek bu manevranın sadece aptal derecesinde saflar üzerinde tesirli olduğunu göstermeye yetecektir.

Herkes affa taraftar, bir İnönü bunun karşısında! Peki.. O halde, Fethi Tevetoğulları, İhsan Sabri Çağlayangiller, Gökhan Evliyaoğlulan, Cevdet Perinler milletvekili veya senatördürler. Kanun teklif etme hakları vardır. Bir tasarı hazırlasınlar, altına da şanlı şerefli imzalarını bassınlar, Meclise versinler. Herkes affa taraftar ya.. Mecliste teklif hemen kanunlaşacaktır. Diyelim ki buna karşı, bir İnönü çıktı. Haydi ona, beş eksiğiyle -Erim, Gülek ve şürekâsı- C. H. P. liler katıldı. Ne gam! Aksi istikamette bir ekseriyet mevcut. Tasarı kanunlaştıktan sonra, dört ahbap çavuşlar Kayseriye giderler, elleriyle kapıları açarlar, mağdurları salıverirler.

Niçin yapmıyorlar? Herkes buna taraftarsa?

Hal Çünkü biliyorlar ki, buna karşı ciddi güçlükler vardır. Çünkü biliyorlar ki bunları sadece İnönü yenebilir. Çünkü biliyorlar ki İnönü o yoldadır. Başkasının gerisine saklanıp kahramanlıktan daha kolay ne bulunur ki?

Hodri meydan, aslanlar! Hodri meydan, Kırgız beyi!

Hepimiz için utanç verici olan, bu tiplerin Türkiyede hâlâ müşteri bulabilmelerinden başka şey değildir.

Üniversite

"Sürgün ve Krallık"

Geride bıraktığımız haftanın sonunda, cuma sabahı saat 9.50 de Cerrahpaşa Hastahanesinin kapısından cakalı bir lüks araba, ihtişamla girdi. Cerrahi Kliniğinin önünde duran arabadan son derece sık giyimli bir adam çıktı ve kendisini saygıyla selâmlayan hademelere başıyla belli belirsiz mukabele etti. O anda Cerrahi Kliniğinin bütün zilleri eski bir âdete uyarak çalıyor ve yüzünde gururlu bir gülümseme olan adamın gelişini haber veriyordu. Kliniğe gelişinde ziller çaldıran adamın adı Ord. Prof. Kâzım İsmail Gürkandı. Gürkan, bir "sürgün" gibi çıktığı Üniversitenin kapısından tam bir "kral" gibi girdi. Ama, sürgünlüğü-

ne de o krallık merakı sebep olmuş değil midir?

Bu dönüşün acıklı hikâyesi bugün artık Türkiyede herkesçe bilinmektedir. Milli Birlik Komitesinin 38'li devresinde 114 sayılı kanunla birdenbire görevlerinden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin macerası, İnönü Hükümeti tarafından sona erdirilmiş ve 147 ler meselesi görünüşte bitmiştir. Fakat kazın ayağı hiç de öyle sanıldığı gibi değildir. 147 ler meselesinin başka bir yönden tekrar bir "mesele" halini alması çok muhtemeldir. 147 lerin dönüşü ile ilgili ilk hadise, Tıp Fakültesinde patlak verdi. Mesele şudur:

147'lerin bütün hak ve vecibeleri ile birlikte üniversiteye dönmelerini sağlıyan kanun, Cumhuriyet Senatosunda kabul edilmesini müteakip yürürlüğe girdi. Ancak 114 sayılı kanunu ilga eden bu yeni kanun, Üniversiteye döneceklerin tesbitini Üniversite Senatolarına bıraktığından, geride bıraktığımız haftanın ortasında salı günü İstanbul Üniversitesi Senatosu, Rektör Sıddık Sami Onarın başkanlığında toplandı. Saatlerin 14.30'u gösterdiği sırada toplantıyı açan Onar, 147 ler meselesinin bu şeklide sonuçlanmış olmasından dolayı memnunluğunu belirtti, önündeki listeden, İstanbul Üniversitesinden uzaklaştırılan 88 öğretim üyesinin adlarını teker teker okuyacağını söyledi ve:

"— Bu arkadaşların hepsini tanırsınız. Onun için müsaade ederseniz açık oyla tasviplerinize sunacağım"

dedi.

Kapalı kapılar arkasında bir saat 43 dakika devam eden toplantı sırasında Onar, ince, mavi bir kâğıda daktilo ile yazılmış adlan okudu ve her öğretim üyesinin hangi fakülteden olduğunu, hakkında bir dâva dosyan bulunup bulunmadığını da belirtti. Adlar okunduktan sonra oylar sayıldı. Bütün Senatörler, 86 öğretim üyesinden 36's1 için ittifakla oy vermişler, ancak *2* öğretim üyesi hakkında oybirliği sağlanamamıştı. Bunlar, bir zamanlar adı şimdiki Başbakana hakaret olayına karışan Doç. Abdülkadir Karahan ile Ord. Prof. Ali Fuat Başgildi. Mamafih, bu iki zat da, oy çokluğu ile de olsa, yeniden görevlerine iade edildiler. İstanbul Üniversitesi Senatosu tarihin» de ilk defa olarak yapılan açık oylamanın sonucunda 88lerin hepsinin görevlerine iade edilmeleri karar altına alındı. Bir Üye -Ferli Hakkı

Ali Fuat Başgil
Hoş geldiniz!

Şimdi

htilal daresinin bir kusurlu ve haksız tasarrufu, düzeltilmiş bulunuyor. 147 ler diye bilinen grup hoca, aralarından eksilenler veya başka sahaları tercih etmiş olanlar hariç kürsülerine dönmüşler, talebelerine kavuşmuşlardır. Böylece, yanlışlığı daha vukuunun ertesi günü ortaya çıkan ve bizzat failleri tarafından kabul edilen hareket, boşuboşuna geçen birbuçuk yılın »onunda tamir edilmiştir.

Üniversiteler bunun farkında mıdırlar, değil mi bilinmez ama, şimdi gözler bu Üniversitelere çevrilmiştir. Hem de, haksız tasarrufun düzeltilmesinin daima yanında vaziyet alıma ve bunun için uğraşmış olanların gözleri..

M. B. K. nin 147'ler hakkındaki karan, her zaman, şekli itibariyle tenkide uğramıştır. Baha bakımından, hiç bir zaman tartışma konusu olmamıştır. Gerçi bugün, içinde bulunduğumuz şartlar altında Üniversite Meselesi alevli meselelerden biri değildir. Ancak Üniversite hocaları emin olabilirler ki açık bırakılan bir yara bir gün mutlaka toplumun gözüne yeniden batar.

M. B. K. Üniversitelere el attığı sırada, bu müessesenin ideal bir müessese olmaktan uzak bulunduğu herkes tarafından kabul edilmektedir, timi kifayetsizlikten açık ahlâk zaafına, ticaret mikrobundan devrim düşmanlığına, hatta politika esnaflığına çeşitli rahatsızlıkların bu bünyeyi kemirdiği bilinmektedir. 27 Mayıs devriminden sonra bünyeyi sıhhate kavuşturma çabasının bizatihi Üniversiteden gelmesinin M. B. K. tarafından hiç beklenmediğini söylemek, bir haksızlıktır. Ama böyle bir çaba gelmemiştir. Her şeyi bırakınız, talebelerin "Biz bu adamın rahlesinde tedris görmeyiz.'" diye feryat ettikleri ve tutumu aşikâr, devrin büyüklerinden menfaat dilenen mektupları ortada hocalar kürsülerinde bırakılmıştır, gençler göğüslerini zalim kurşunlarına açarken karakter düşüklüğünün unutulmaz numunelerini vermiş sahte ilim adamlarına Üniversitelerin kapısı gösterilmemiştir.

O zaman, M. B. K. kolları sıvamıştır.

İyi mi etmiştir? Asla! Tam akdine, pire için yorgan yakar vaziyetine düşmüş, İnkılâbın gerçek prensiplerini çiğnemiştir. Bir Üniversite hocasının kifayeti veya kifayetsizliği, eline siyasi kudret geçirmiş şunun veya bunun iki dudağı arasında nihai hükmü buldu mu, o rejim hukuk rejimi olmaktan çıkar ve bütün mübalağa yolları açılmış olur. Nitekim bu tasarruftan sonradır ki M. B. K. nin bir kanadında "Üniversiteden de geçeriz, Babıaliden de geçeriz" hevesi alıp yürümüştür. Bugün tashih edilen, işin bu tarafıdır.

M. B. K. yalnız kendi prestiji bakımından değil, Üniversitelerin İstikbali konusunda da hatayı bizzat tashih etmemek için direnmekle bir önemli fırsatı kaçırmıştır. Hata o zaman tashih edilseydi, makul ve muteber, yani Üniversitenin kendisinden gelen tasfiye kolay yapılabilirdi. Dikkatler henüz dağılmamıştı ve umumi efkâr o noktada kristalleşmişti.

Şimdi, bu hareketin güç olduğu muhakkaktır. Ama aynı derecede muhakkak olan, bunun hayati lüzumudur.

Zira Üniversite bu şansı kullanmadı mı, Üniversite bir gün bakar, yanında hiç bir iyi niyet sahibi kalmamıştır ve kendisine beslenen güveni yitirmiş halde yalnız, yapayalnızdır.

Saymen-, öğrencili ile zina yapmak" iddiası ile dâva dosyası mevcut bulunduğundan, bu üyenin dönüşü daha sonraya bırakıldı.

Rektör, sonucun "hayırlı" olmasını temenni ettikten sonra, bir hukuki meselenin münakaşasına geçildi. 114 sayılı kanunu ilga eden kanın, öğretim üyelerinin görevlerine iadesinin şekli konusunda sarih bir hüküm vazetmediğinden bu mesele Senatoda görüşülmeye başlandı. Hukuk Fakültesi Profesörlerinden İlhan Postacıoğlu, Naci Şensoy ve Bedir Feyzioğlu ile Tıp Fakültesinden Prof. Derviş Manizade, Halit Ziya Konuralp, Profesörler Kurulunun sadece "yeniden öğretim üyeliğine kabul veya red" konusunda karar alabileceğini, kürsülere tayinlerin ise Fakülte Dekanlıklarına bırakılması gerektiğini belirttiler. Bu tezi savunanlar, öğretim üyelerinin hangi kürsülere tâyin edilecekleri hususunun bir "kadro" meselesi okluğunu gerekçe olarak ileri sürdüler. Fakat bu görüş, yapılan oylama sonucunda azınlıkta kalınca 147'lerin eski kürsülerine aynı kadrolarla tâyinlerinin yapılmasına karar yerildi.

147'lere karşı 11'ler

İşte asıl mesele, Rektörlük tarafından fakültelere resmen yazılmaksızın, 147'lere, derhal eski kürsülerinde göreve başlamaları ve göreve başladıklarının yine Rektörlüğe yazı ile bildirilmesi hususu tebliğ edilince, patlak verdi. Zira 147'lerden sonra onların yerine fakülte ve kliniklere yeni kimseler getirilmiş bulunmaktadır. Meselâ Tıp Fakültesine bağlı 11 'klinikte, 147'lerden boşalan yerlere klinik direktörü ve kürsü profesörü olarak yeni profesörler tâyin edilmiştir. Bunlar, 1. Cerrahî Kliniğinde Kâzım İsmail Gürkanın yerine gelen Prof. Bedii Gorbon, 3. Cerrahide Fahri Arelin yerine gelen Derviş MatıizaJe, 1. Dahiliyede Muzaffer Esat Güçhanın yerine gelen Prof. Osman Barlas, 3. Dahiliyede Ekrem Şerif Egelinin yerine gelen Prof. Cihad Abaoğlu, 2. Kadın Doğum Kliniğinde Raşit Erezin yerine gelen Prof. Ertuğrul Ener, Göz Kliniğinde Naci Bengisunun yerine gelen Prof. Necdet Sezer, Kulak Kliniğinde Ekrem Behçet Tezelin yerine gelen Prof. Safa Karatay, Deri Kliniğinde Cevat Kerim Incedayının yerine gelen Prof. Osman Yemni ve Çocuk Kliniğinde Şevket Salih Soysalın yerine gelen Prof. Sezai Bedreddin Tümaydır. "11'ler" adıyla birleşen bu grup, 114 sayılı kanun gereğince, klinik direktörü ve kürsü profesörlükleri sıfatlarının devam ettiğini bildirmişlerdir. Buna karşılık 147'lerden kürsü direktörü olanlar, ordinaryüs olmaları hasebiyle yeniden eski sıfatlarını ihraz edeceklerini ileri sürmektedirler, 11'ier, kürsü profesörlüğü ve klinik direktörü olarak kürsülerini terketmemek kararındadırlar. Nitekim hepsi bu husustaki niyetini açıkça ifade etmekten çekinmemekte ve "kürsümüzü terketmeyia" demektedir. Bu konuda kararlı olan 11'ler mutedil, uzlaştırıcı bir teklif ileri sürmüşlerdir. Abaoğlu, kendinden önceki Klinik Direktörü Ord. Prof. Ekrem Şerif Egeli ile kliniği ikiye bölerek A ve B kliniği şeklinde iki ayrı klinik ihdası fikrini ileri sürmüştür, 11'ler, şimdiye kadar 1471er konusunda bir şey söylemediklerini, ama onların kürsü profesörü ve klinik direktörü olarak kurdukları tekelciliği bütün çıplaklığı ile Basına açıklayacaklarını ifade etmektedirler Basının 147'ler meselesini bir hukuk devletî prensibi olarak desteklediğini, ancak "Muhteşem Ordinaryüs" lerin doçent ve asistan yetiştirmemek ve kasten doçentleri ezmek için kurdukları klik ve komploları anlatacaklarını söylemektedirler. Bu "Krallık" ların yine bütün satvet ve haşmeti ile hükümferma olmasına razı olmıyacaklarını kesin bir dille belirtmekten çekinmemektedirler.

Feridun Cemal Erkin

İlk imtihan

Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Halit Ziya Konuralp ise, 147'lerin yeniden kürsülerine dönmeleri konusunda resmen bir tebligat yapılmadığım belirtmiş ve AKİS muhabirine, "Ben maaş veremem. Bu iş Şûrayı Devlete kadar gider" demiştir. Arap saçına dönmesi beklenen 147'ler işinin sonucunun bilhassa Tıp Fakültesinin zira öteki fakülteler "kol kırılır yen içinde" fehvasınca kendi aralarında işi tanzim etmişlerdir- büyük pandomimalara yol açması işten bile değildir.

Dış Politika

Biz, birbirimizi yerken...

Şu satırların okunduğu sıradan itibaren, Türkiye için, dış politika ve dışmmünasebetlerbakımından hayatî önemde bir hafta başlamaktadır. Haftanın önemi, iç patırtılarımız dolayısiyle şüphesiz gözden kaçacaktır. Alaka bakımından ümit, haftanın sonunda toplanacak olan NATO Bakanlar Konseyinde açıklanacak "Türkiye Hakkındaki Rapor" dadır. Bu rapor müsbettir ve altı aydır İnönü Hükümetinin, içerde uğraşmak zorunda kaldığı bunca mesele arasında ve bunca meseleye rağmen yabancılara verdiği güvenin, iyi niyete ve bir şeyler yapmak azmine sahip olduğu hissinin delilini teşkil etmektedir. Şimdi, bir Dışişleri Bakanı, tecrübeli ve olgun Feridun Cemal Erkin iç durumumuzun anide yarattığı bütün handikapa rağmen memleketin menfaatini en yüksek şekilde sağlamak, istikamet almış ola.n cereyanın bu iyi istikameti değiş* tirmemesi için canını dişine takmış, çalışmaktadır.

Hafta, pazartesi günü Londrada başlayacak CENTO Bakanlar Konseyinin çalışmasiyle açılmaktadr. CENTO'nun dört tam, bir yarım üyesi vardır. Dört tam üye Türkiye, Pakistan, İran ve İngilteredir. Yarım üye, Amerikadır.

Feridun Cemal Erkin, bitirdiğimiz haftanm ortalarında, yanında seçkin bir heyet, Londraya giderken "son derece neşeli" görünmüyordu. Dışişleri Bakanı aslında, bir gün önce hareket edecekti. Fakat Başbakan İsmet İnönü Ankaradan telefonla? yolculuğunun bir gün geciktirilmesini istedi. Zira o anda başkent kaynıyordu ve Koalisyonun devam edip etmiyeceği konusu tartışılıyordu. Ancak, Bakanın hareketini daha fazla tehirine imkân yoktu. Londrada başka görüşmeler yapacaktı. Erkin, Dışişleri Bakanlarının toplantısına tekaddüm eden Genel Kurmay Başkanları toplantısı devam ederken de "hadise mahalli" nde bulunmayı arzuluyordu. Erkin, yanında İngilterenin unutulmaz Fletcher Warren kadar

uzun boylu Ankara Büyük Elçisi Sir Bernard Burrovs bulunduğu halde Yeşilköyden ayrılırken gazetecilere kısa, ama mutadı veçhile açık bilgi verdi. Verdiği haberlerin en ilgi çekicisi, CENTO toplantısı dolayısiyle evvelâ Londraya gelecek, sonra, NATO toplantısı için Atinaya geçecek Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk ile bir hususi randevusu bulunduğu haberi oldu.

Gazeteciler bunu, bir iyi haber olarak kaydettiler.

Deve mi, kuş mu?

Londrada, Bakanlar CENTO konusunda "CENTO nedir" den ziyade, "CENTO ne değildir" sualinin cevabım arayacaklardır. Zira eski Bağdat Paktının son derece canlı, verimli ve dinamik bir pakt olduğunu ileri sürmek kolay sayılamaz. Hattâ, tam aksine, bir kısmı şüphesiz yerinde bir çok tereddüt bu paktı belini kolay kolay doğrultamaz hale sokmaktadır. Bu yüzdendir ki dinamik Eyüp Hanın Pakistanı, Londra toplantısına bir teklifle gelmektedir. Teklif, Amerikanın teşkilâtla daha fazla ilgilenmesini başlıca hedef tutmaktadır. Eğer CENTO kuvvetleri, NATO kuvvetleri gibi bir müşterek komutanın idaresinde toplanacaksa bu komutanın ingiliz değil, amerikalı olması da Karaşinin arzusudur. Ancak, bundan önce halledilmesi gereken mesele CENTO'-Bun hangi işe yaradığının veya yarayacağının tesbitidir. Zira, bu konuda Londradan gelen bazı tefsirler, tereddütler doğurmuştur. Bir paktın üyelerinden biri umumi menfaatin dışında kendi özel menfaatini birinci plâna aldı mı teşkilâtın ne hale geldiğinin pek mükemmel bir örneği burnumuzun dibindedir: Balkan Paktı!

Her halde, bir yanda Türkiye, Pakistan ve İranın menfaatinin bir istikamette, İngilterenin menfaatinin bir başka istikamette olması, üç memleketin meseleleriyle bu sonuncunun meselelerinin birbirinden ayrı bulunması CENTO'yu, resmî tebliğlerin ziyadesiyle meşhur "demir gibi" tâbirine pek uygun bir halde göstermemektedir. Bu bakımdan, Londra toplantısında nasıl bir canlılık asısı yapılabileceği merak konusudur.

Amerikanın, Güney Doğudaki bugünkü konjonktür içinde esaslı bir adım atmasını beklemek hayaldir. Zaten böyle bir adım, Kennedy'nin Tarafsızlara karşı güttüğü politikaya da karsı olur. Buna mukabil, İngilterenin geri kalan üç partneri toplayabilecek kudrette ve kabiliyette bulunduğu pek şüphe götürür bir husustur. Şurası kati bir gerçektir ki, İngilterenin mesela Türkiyenin meselelerine karşı bilhassa geçen yazın sonlarından bu yana gösterdiği anlayışsızlık, bizim zaruretlerimizi kendi anglo-sakson telâkkilerine göre değerlendirmekteki inadı, iç durumumuzu ve kuvvet dengesini hiç bilmemesi, nihayet ingiliz umumi efkârının ve dolayısiyle bir kısım dünya efkârının bir belirli kaynaktan gelen düşmanca yorumlarla aleyhimize çevirmesi teşebbüsü, her halde bizim umumi efkârımızda İngiltereye puvan sağlamamıştır. Herşey göstermektedir ki Sir Bernard Burrows'un unutulmazı Fletcher Warren'i hatırlatan tek tarafı, uzun boyu değildir.

Nitekim, NATO yardımı konusunda beliren bîr "Londra Tefsiri" de Türkiyede hiç dostane bir davranış olarak değerlendirilmemiştir. Bu konular - ikili Erkin - Lord Home görüşmesinin konularıdır.

Akropolün gölgesinde

Feridun Cemal Erkin, ilk kılıç çatışmasını Londrada denedikten -veya, kılıcım biledikten- sonra, haftanın sonlarında Atinaya geçecektir. NATO'nun. Bakanlar Konseyinin bu toplantı gündeminde müttefiklerin tamamım alâkalandıran -atom silâhlarının kullanılışı gibi- ciddi meseleler vardır. Ama bir mesele mevcuttur ki, bizim uzun vadeli istikbalimizi yakından alâkadar etmektedir.

NATO Bakanlar Konseyi, daha bundan hayli zaman önce, Oslodaki toplantısında Türkiye ve Yunanistan gibi üyelerine nasıl bir ekonomik yardım sağlanabileceğinin incelenmesine karar vermiştir. Bunun üzerine, üyelerinden en meşhurunun, EdgaR Faure'un İsmiyle anılan bir komisyon teşekkül etmiş ve bu komisyon tetkiklere başlamıştır. Tetkikler, bahis konusu'memleketlerin gerçek durumları, niyetleri, tutumları ve ihtiyaçları üzerinde olmuştur.

Komisyon, Türkiyeye iki defa geldi. Bu arada, yardımcı bir heyet daha sık başkentte çalıştı. Bizde âdet, gelen her komisyonun çok müsbet intibalarla gittiğini, bize hayran kal» dığını söylemektir. Bu komisyonlar için de aynı şeyler yazıldı ve söylendi. Ama simdi, ortada "mutad edebiyat"ın dışında bir sevinçli durumun bulunduğu anlaşılmaktadır. Zira Komisyon, Konseye verdiği raporda Türkiyenin desteğe layık bulunduğunu açık bir şekilde bildirmiş ve müsbet tavsiyede bulunmuştur. Bunum neticesi, eğer Atinada Feridun Cemal Erkin, ona katılacak NATO dan imi delegemiz Muharrem Nuri Birgi ve arkadaşları iç durumumuzun yaratacağı handikapı diplomasi meharetiyle yenebilirlerse, bir "Türkiye Klttbtt" nün kurulması olacaktır. Beş yıllık plânımızın dış finansmanı, bir klüp marifetiyle takviye olunacaktır. Bu klüp vasıtasıyla, beş seneye yayılacak birbuçuk milyar dolarlık bir yardım görmemiz sürpriz sayılmamalıdır.

İşte, anlayışsız İngiltereden gelen "Londra Tefsiri" bu yardımın uzun vadeli olmasını doğru bulmamakta ortaya konulacak paranın bir dönen sermaye gibi ve başka "fakir üyeler" in de istifadesine arzını istemektedir. Amerika, ekonomik ve sosyal meselelerini halledememiş bir Türkiyenin nereye gideceğini gördüğü halde İngiltere kendi kemanının sesini dinlemektedir.. Ama bu görüşün, Atinada resmi ingiliz görüşü gibi ortaya çıkarılmasına kadar gidilip gidilmiyeceği henüz belli değildir. Her halde, Komisyonun gördüğü ve takdir edip iyi değerlendirdiği plânla ve programlı kalkınma hazırlıklarımız Atinada belirecek bu çeşit güçlükleri yenebilmemiz için elimizdekil ciddi kozlardır.

Tabii, Türkiyenin bu hazırlıkları ciddi çalışma ve fikir sadakati, tecrübe ve prestijle, demokratik- yoldan gerçekleştirecek bir iktidara bugün de, yarın da, öbür gün de sahip olduğu, sahip kalacağı inancını başta Amerika, iyi ve sadık müttefiklerimize verebilirsek...

İşte, iç politikamızın rolü kendini burada belli etmektedir.

Lord Home
Ayıkla pirincin taşını

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Maliye

Şehir ağalarının işi

Geçen haftanın ortasında bir gün, Basın mensupları C. H. P. Grubunun toplantı salonunu kesen koridorlar birisini ısrarla bekliyorlardı. Saatlerin 11.55 i gösterdiği sırada beklenen adam, Grup odasından çıktı ve telaşsız adımlarla kendisini bekleyenlere doğru yürüdü. Salonun bir köşesini kesmiş olan gazetecilerin kendini beklediğinden habersizdi. Sevimli bir selam vererek, gazetecilerin yanından geçmek üzereyken birden ablukaya alındı. Kolundaki şişkin çantasını şöyle bir tartarak kendisini saranlara gülümseyen kısa boylu politikacı soru sorulmadan ne istendiğini ulaşmış gibi gözlerini kırpıştırdı ve fazla ısrara meydan- vermeden izahaata koyuldu.

Kısa boylu »dam Şefik İnandı. Son derece basit, halkın anlayabileceği lisanda demeç vermesiyle meşhur - burada bir de fazla demeç vermesini eklemek gerek- Maliye Bakanı gazetecileri, Servet Beyannamesi hakkında konuşmak istediklerini anlamış ve basıri mensuplarına bu konuda bilgi vermeğe başlamıştı.

İnan sükûnetle, daha evvel pek çok kere söylediklerini tekrar ediyor, ancak bu defa bazı rakamlarla demecini süslüyordu. Maliye Bakanı demecinin başında Servet Beyannamelerinin verilmesine taraftar olduğunu peşinden açıkladı. Sonra bunun sebeplerinin izahına geçti.

Maliye Bakanına göre, Servet Beyannameleri evvelâ Gelir Vergisi sisteminin kaçınılmaz bir zaruretidir. Zira bu beyannamelerle Gelir Vergisinin kontrolü çok daha kolay ve başarılı olmaktadır. Vergi kaçakçılığının önü böylece daha fazla alınmış, kaçakçılık bir set çekilmiş olunacaktır.

Nitekim İnan, sözlerinin doğruluğunu rakamlar vererek ispata giriş

İnan bu rakamları verdikten sonra gülümseyerek ilâve etti :

"- Bu artışı bir başka sebebe batmak safdillik olur. Servet Beyannamelerinin istenmesiyle ortaya çıkan gerçekten, memleket büyük faydagörecektir. Görmektedir" dedi.

Koalisyon Hükümetinin Maliye Bakanı uzun süredir ağır tenkidlere uğrayan Servet Beyannamelerinin ilanlı bir savunucusudur.

I. raund

Servet Beyannamelerinin kaldırılmasıyla ilgili çalışma Koalisyon

Şeflik İnan
Göğsü siper

Hükümetinin kuruluşunun hemen akabinde başladı. Beş milletvekili bu konuda bir kanun teklifi hazırladılar ve şiddetli bir kulise giriştiler. Karşılarında sâdece Hükümet engeli vardı. Zira komisyonlardan ve Meclis Genel Kurulundan teklifi geçirmek, genel hava bakımından bir hayli kolay olacaktı. A. P. milletvekillerinden pek çoğu beyannamelere muhalifti. Seçmen, daha doğrusu seçmene hükmeden büyük sermaye sahipleri tarafından sıkıştırılmaktaydılar. Beyanname vermekten ziyadesiyle çekinen bu tip vergi mükelleflerinin baskısı A. P. milletvekilleri üzerinde ağır oluyordu. C. H. P, içinde de, aynı sebepten bu cereyamn öncüleri mevcuttu. Hemen hemen aynı sebeplerle milletvekillerinden birçoğu baskı altında bulunuyorlardı. C. K. M. P. li Ahmet Oğuz ile Nurettin Ardıçoğluna gelince bu iki milletvekilinden bilhassa Oğuzun ekonomik görüşü beyannamelere karsı gelmeğe kendisini zorluyor, bazı özel sebepler de bu karşı koymayı perçinliyordu. Oğuz, Ardıçoğlu, Müştak Okumuş, Oğuz Oran ve Şakir Ağanoglundan müteşekkil beşli, teklifli kısa zamanda hazırlayıp Meclise sundu.

Ancak İnan, Beyannamelerin var» lığına olan inancı dolayısıyla kendilerine karşı durdu. Bu meselede böylesine ısrar etmekte fayda olmadığını, zira vergi reformuyla ilgili bir tasarının hazırlandığım ve bu tasarısı» nın içinde bu tip bir işlemin mündemiç bulunduğunu izaha çalıştı. Karşı tarafla anlaşma imkânı elde edemeyince de bir başka teklif hasırlamağa koyuldu.

İnanın bütün çabalarına rağmen, olaylar beyannameler aleyhtarı beş milletvekiline yardım etti.

Geride bıraktığımız haftanın ortasında kanun teklifi Bütçe Komisyonu" nun gündemine alındığında Komisyonun 35 kişilik kadrosundan çoğunluğu kıtı kıtına sağlayacak milletvekili toplantıda hazırdı. Bunlardan ikisi de müzakereler sırasında salonu terkedince, Bütçe Komisyonu 15 kişi ile müzakerelere devam etmeğe başladı.

Beşlinin getirdiği teklifin ateşli müdafii, Sakarya milletvekili Nuri Bayer oldu. Bayer meseleyi etraflıca izah etti. Beyannameler faydasızdı. Hu» zursuzluk yaratıyordu. Üstelik bunların doğruluğu hakkında kontrol imkânları elde mevcut değildi. Piyasada türlü dedikodulara sebep oluyordu. Böylece piyasa karışıyor, para çekiliyor ve ister istemez bir buhran ortaya çıkıyordu. A. P. milletvekili, İstanbul piyasasının sıkıdan pek hoşlanmayan aklıevvel mensuplarının yükselttikleri bütün bu sızlanmaları

Con Ahmedin Makinesi-

Bu parlak görüş, hayır, Bekri Mustafanın görüşü değildir. Hatta, bunu Ömer Hayyam da söylememiştir. Mitolojinin Bakuste atfettiği böyle bir söz de yoktur.

"Medeniyet, içki ile kaimdir. İçki artması ntebetinde, dünya medeniyeti de artmaktadır."

Dünyanın bütün meyhanelerine, vecize diye yazılacak kelâmın sahibi -kendinizi sıkı tutunuz- İnönü Kabinesinin A. P. li Gümrük ve Tekel Bakanı Şevket Bulatoğludur.

Ama, İstanbulda "Tetkikte Bulunmak"a pek meraklı Gümrük ve Tekel Bakanının üzerinde asıl durulacak beyanı bu değildir. Bu nihayet, Yeşilayı alâkadar eder ve cevabını ondan bekler. İnönü Kabinesinin -hani şu, hesabını kitabım bilen, bilmek İsteyen Kabinenin- Tekel Bakanı iki niyetini açıklamıştır.: Tekel işçilerine zam yapılacaktır] Tekel içkilerinin fiyatı ucuzlatılacaktır!

Tekel Bakanı, Başbakanının kulağına eğilse bu kerameti nasıl gerçekleştirebileceğini bir fısıldasa, adamcağız da rahat etse! Bir yandan Bütçeden gelir azaltacaksın, bir yandan Bütçeye gider ekleyeceksin, fakat bunu öyle yapacaksın ki Hükümetinin mütemadiyen tekrarladığı "İstikrar! İstikrar!", "Tasarruf! Tasarruf.'" teranesine halel gelmeyecek..

Evet, Bakana bir yandan Tekel işçileri, diğer taraftan Türkiyenin bütün akşamcıları, hele bir iki kadeh de parlattıktan sonra hayır duası edecekler, "Yaşa, baba!" diye haykıracaklardır ama, Şevket Bulatoğlunun, başta Şefik İnan, ödevleri rakamlar üzerine eğilmek olan kimselerden destek bulması pek, ama pek uzak bir ihtimaldir.

Doğrusu şudur ki, Hükümetin Başkanı partilere ve milletvekillerine ölçülü davrandması lüzumunu hatırlatırken buna en yakınlarından, Bakanlarmdan başlamalıdır. Zira, Meclise sunulan bir çok zam teklifinin altında bir Bakanın imzası vardır. Gerçi Tekel Bakanı gardiyanlara zam yapılmasının aleyhindedir. Adalet Bakanı da polislere zam yapılmasının aleyhindedir. İçişleri Bakanına gelince, o hem Tekel iç*kilerinin* fiyatının indirilmesine, hem gardiyanlara zammın aleyhindedir. Ama Tekel Bakanı Tekel içkilerinin fiyatının indirilmesine, İçişleri Bakanı polislere, Adalet Bakanı da gardiyanlara zam yapılmasına taraftar oldukça böyle bir tutuma ancak "Her koyun kendi bacağından asılır" dünyası derler.

Türkiye için yolun ne olduğu, gayet açıktır. Bu yolun ne olduğunu öğrenmek de hiç zor değildir. Başbakanın, yanı o Tekel Bakanıyla o İçişleri Bakanının ve o Adalet Bakanının -bunlar sâdece misaldir, yoksa bütün Bakanlar kendi sektörlerinde bir zamma hararetle taraftar, komşu sektörlerde hararetle aleyhtardırlar- mensup oldukları Kabinenin Başkanının nutuklarına şöylece bir göz atmaları buna yeter.

Ama anlaşılan, havaya söz atmaktan rakamlara göz atmaya vakit mi kalıyor ki...

bir bir anlattı. Sanki, bu beyannameler kalktı mı, her şey güllük, gülistanlık olacaktı.

Teklif sahipleri, müzakerelerde fazla seslerini çıkarmadılar. Zira öyle anlaşılıyordu ki teklifleri sessiz sedasız kabul edilecek ve Genel Kurula rapor kuvvetli gidecekti. Nitekim öyle oldu. Oylamada 5 kırmızı oya kargılık 9 beyaz oyla Bütçe Komisyonu servet beyannamelerinin kaldırılmasını kabul etti. Ancak İnan ve Komisyondaki taraftarlar bir hususu kurtarmak imkânını elde ettiler. Dunda teklifi hazırlıyanlardan C. H. P. milletvekili Şakir Ağanoğlunun, İnana iltihakı büyük fayda sağladı. Ağanoğlu tekliften imzasını geri aldı ve Hükümetin hazırladığı tasarıyı beklemenin faydalı olacağım savundu.

35 kişilik Bütçe Komisyonunun 14 kişilik azınlığıylâ alınan karar, hasırlanan teklifte küçük değişiklikler yapmıştır. Bu değişikliklere göre, Servet Beyannameleri tamamen kaldırılmış değildir. Bu meseleyle ilgili 193 sayılı kanunun 114 - 115 - 116 maddeleri tadil edilmiş ve sonuç olarak şu elde edilmiştir:

Servet beyannameleri "şimdilik" alınmıyacaktır. 1963 başına kadar beyannamelerin toplanılmasından vazgeçilmiştir. 1963 malî yılıyla yeni bir tasarı, meseleyi tekrar ele alacaktır. Ayrıca 1962 yılıyla ilgili olarak verilen beyannamelerden henüz noterlerde bulunanlar, açılmadan sahiplerine teslim edilecektir.

Bütçe Komisyonunun bu kararı Meclis içinde ve dışında, geride bıraktığımız hafta içinde büyük tepkiler yarattı. Ferahlıyanlar İstanbul, İzmir ve Adana gibi büyük ticaret merkezlertnde bulunan ensesi kalın tüccar oldu.

Kamil Karavelioğlu

Haklı söz

Ama, memlekette son günlerde tekrar gelişen havanın, açıkça avantacılığa, doğru beyanda bulunmamaya, dalavereciliğe prim veren böyle bir kararın Büyük Meclisten geçmesine mani olacağı muhakkaktır. Zira teklif sahiplerinin mucip sebebi şudur: "Efendim, zavallı zenginler korkmuşlar, servetlerinin tamamını beyan edememişlerdir. O yüzden de şimdi paracıklarını ortaya çıkaramamaktadırlar. Eh, onlar paralarını saklayınca piyasa açılmamaktadır. Şu Servet Beyannamelerini kaldıralım da, talihsizler rahat etsinler!."

Kaldı ki, Hükümet de görüşünden geri dönmek niyetinde değildir. Hükümetin karan, bir yanlışlık olması ihtimalini göz önünde tutarak 1960 yılına ait beyannameleri geri vermek ama hemen yenilerini almaktır. Halbuki açıkgöz teklif sahipleri, usulü 1963'e bıraktırmak suretiyle üç senelik bir gecikme sağlamaktadırlar. Hükümet, iş Meclise geldiğinde şüphesiz ağırlığını ortaya koyacak, bütün vergi reformu sisteminin kilit taşını tef kil edecek bu usulü "üç - beş şehir ağası" uğuruna feda etmeyecektir, ettirtmeyecektir.

Fransa

Salan muamması

Akis'in, geçen sayısında, yine bu sütunlarda, yakalandığı kısaca haber verilen Salan, Gizli Ordunun, gıyaben idama mahkûm edilmiş olan başı eski General Salan kimdir? Bu maceraya nasıl atılmıştır? - Karar ve icratında patolojik faktörlerin yeri varmıdır?

Bundan.evvel aynı konudaki bir yazıda (Bak: AKİS-Sayı: 404) Gizli Ordu elebaşılarından bahsedilirken Salan'ı Cezayirdeki Genel Karargâhında ziyaret etmek ve kendisiyle konuşmak fırsatını bulmuş bir gazeteci sıfatiyle şahsi müşahedelerimizi kısaca ileri sürmüş ve o günkü Salan ile bugünün çetebaşı Salan"ı arasındaki farkı bazı patolojik sebeplere atfetmiştik. Şimdi bu faslı biraz daha genişletmek imkan dahiline girmiştir. Çünkü o zaman, -1957 ilkbaharında- aklımıza gelen, fakat ifadesinde şahsi ve mahrem noktalara temas etmek gibi bir mahzur gördüğümüz? şüpheler yeni yayınlanan bir kitaptata teyit edilmiş bulunmaktadır. Bu kitap General Giap imzasını taşıyor.Giap, Hindiçinde Fransızları Dien Bien Fu kapanma düşüren ve sonunda Fransızları bu müstemlekeyi terketmeye mecbur kılan Vietmih Kuvvetleri Başkomutanıdır ve Salan'ı çok yakından tanımıştır. Zira eski General Salan 1945 den 1953'e, yani Dien Bien Fu faciasının vuku bulmasına pek yakın bir tarihe kadar Hündiçinide vazife görmüş ve faciadan az; sonra, 1954 de yenilginin sebeplerini tahkik için yine Bindiçiniye gönderilmiştir.

Bu satırların yazan kendisini 1956 Mayısında Cezayirdeki Genel Karargahında ziyaret ettiği zaman -10 Haziran 1899 doğumlu olan- General Raoul Salan 58 yaşında idi ve Cezayir Kuvvetleri Başkomutanlığına geleli altı ay olmuştu. Bir devirde kurmayların sıcak mevsimlerde, harita başında veya büroda giymeyi âdet edindikleri yarı gömlek, yarı üniforma ipekten, ceketi, atlas kadar okşayıcı deriden mamul bir nevi piyade çizmeleri üzerinde rekabet kabul etmez bir zarafetle taşıyordu. Farzımuhal bir askeri üniforma defilesi tertip edilse, vücudunun . kalınca hatlarına rağmen, favoriler arasına girebilirdi. Cezayir Kuvvetlen Başkomutanı Orgeneral Raoul Salan otorite ile nezaketi, derin bilgiyle diplomatik bilmezlikten gelmeyi o kadar iyi telif «diyordu ki, bazan

Raoul Salan
Müneccimbaşı

serte kaçan cevapları bile insana batmıyordu. Yalnız, bakışlarında normal canlılıktan daha başka bir ifade, teninde ise, meselâ bir karaciğer rahatsızlığının verebileceği sarılıktan ayrı bir solukluk vardı. Bugün Vietnamlı General Giap bunu şüpheye mahal vermiyecek şekilde açıklıyor: "General Salan afyon müptelasıdır." Bizde kullanılan tâbirle, esrarkeştir!..

Diğer bir iptila

Fransanın en çok nişan sahibi Generali Raoul Salan küçük bir maliye tahsildarının oğludur. Ailece ve gelenek itibariyle sosyalist ve cumhuriyetçidir. İkinci Dünya Savaşı bozgununda yenilgiyi kabul etmemiş, dört yıl Afrikada müttefiklerin çıkarma yapmalarını beklemiştir. Hindiçini hezimetinden sonra verdiği rapor-ise, bugünkü durumu âdeta aynen aksettirmiş ve o zaman sağcıların gazabına uğramıştır. Bu yüzden, Cezayire tayini de "Cezayir Fransızdır" tezini benimseyenleri telâşa düşürmüştür. Denebilir ki bundan iki yıl evveline kadar Salan, sonradan başlarına geçtiği Gizli Ordu unsurları tarafından her an öldürülme tehlikesine maruz bulunuyordu.

Bütün mazisi ile halis bir cumhuriyetçi general olan Salan bu maceraya nasıl atılmış, nasıl yoldan çıkmıştır? Keyif verici zehirin tesirini bu durumu izah etmek için kâfi bulanlar olacaktır. Fakat Salan Hindiçinide bulunduğu liralarda yalnız afyona alışmakla kalmamış, aynı zamanda ve belki bunun neticesi olarak Buda felsefesine ve ilm-i nücuma asın bir düşkünlük de göstermiştir, O kadar ki, sabık General som altından bir küçük Buda heykelini yanından hiç ayırmaz ve her önemli işe başlamadan evvel yıldıza bakardı.

Afyon nefeslerinin şişirip tütsülediğl bu metafizik hava içinde eski generalin bir takım büyüklük deliliklerine düşmüş olması miimkündür. Vietnamlı General Giap da kitabında bundan bahsediyor. Salan'ın Hindiçinide bîr "Mandaren" hayatı yaşadığını söylüyor ve onu bazan "Çin Generali" diye adlandırıyor.

Diğer taraftan Salan'm bütün meslek hayatı boyunca daima şahsî başarılar peşinde koştuğu, daima birinci plânda görünmek için yırtındığı da bir vakıadır. Bunda sabık generali iten diğer bir saik vardır: Madam Salan!..

Yakınlarının sadece "Babiş" diye çağırdıktan Madam Lucienne Salan devlet düşkünü bir asilzadenin kızıdır. Bütün ailece yıllar boyu Napoleon devrinin daussılası çekilmiştir. Bu sıfatla "Babiş", kocası cumhuriyetçi subayı daima ilk plâna çıkarmak, daima mağdur durumda kaldığını telkin etmek suretiyle onu gücü yetmeyecek yollara sevketmek için uğraşmıştır. Birçok önemli şahsiyetin hayatında bu gibi kadınların oynadıktan şok kere şeametti rol malûmdur. Salan da bilhassa son yıllarda, afyonun laçka etttği iradesiyle bu kadının zebunu, daha doğrusu âleti olmuştur denebilir. Onun içindir ki Salan yakalanıp hapishaneye gönderildiği zaman, normal olarak serbest kalması gereken karısı da ayni hapishaneyi boylamıştır.

Şimdi eski Generalin ilk sorgusu yapılmaktadır. Şüphe yok ki Salan dâvası son devrin en alâka çekici dâvalarından biri olacaktır.

Atom

Tehlikeli depar

Ekim 1958 de başlıyan ve nükleer denemeleri durduracak bir anlaşmaya varmayı hedef edinen müzakereler bugün hemen hemen başladığı noktaya dönmüş, iki taraf da deneme yapmada kendini serbest addetmiştir.

Müzakereler devam ettiği müddetçe, taraflar -Amerika Sovyet Rusya ve İngiltere deneme yapmama-

yı taahhüt etmişlerdi. Müzakereler devam ettiği müddetçe ve deneme yapılmadıkça bir anlaşmaya varmak ümidi, zayıf da olsa, vardı. En azdan dünyayı tehdit eden radyoaktivite tehlikesi yokta, çünkü bir ahde bağlı olmayarak da olsa, atmosferde nükleer deneme yapılmıyordu.

Bu konuşmalar fasılalarla bugüne kadar devam etmiştir, hâlâ da etmektedir, fakat nükleer denemelerin gümbürtüleri içinde... Gerçekten, geçen Eylül Sovyet Basyanın Moratoryumu bozarak atmosferde, arala rında 50 megatonluk dev bombalar da bulunan bir seri infilâk yaptıktan sonra, şimdi de Birleşik Amerika, esasını kabul etmiş, fakat teferruata girilince dönmüştür. Yine zaman zaman Batılılar uzaktan tesbit ve kontrol işine akıl erdirir gibi olmuşlar, fakat bir yandan mütehassısların «mütenakız raporları, diğer yandan askerî makamların gösterdiği zaruret yüzünden, kısa zamanda bundan caymışlardır. Fakat müzakereleri asıl baltalayan olay geçen Eylül, henüz konuşmalar devam ederken Sovyetlerin bir seri deneme yapmış olmalarıdır. Buna rağmen Bazaman zaman beynelmilel kontrol tılılar müzakereyi kesmemişlerdir. Kesmemişlerdir ama, bu defa yine konuşmalar devam ederken Amerika, bir anlaşmaya varmanın imkânsızlığı karşısında Pasifikte atmosferde ki denemelere tekrar başlamıştır. Bu denemenin birincisi yapılmıştır. İkinci ve üçüncüsü belki bu satırların okunduğu sıralarda yapılmış olacaktır. Daha kötü, fakat kaçınılmaz bir ihtimal olarak Sovyet Rusya da atmosferdeki denemelere tekrar başJıyacaktır. Bir cehennemi yarışın deparı verilmiştir.

Bir atom infilaki

Modern hallaç

Son teşebbüsler

Dört senedir devam eden konuşmalarda hiçbir neticeye varılmadı nu? Buna tam bir menfi cevap vermek güçtür. Çünkü Sovyet Busya saman zaman beynelmilel kontrol evvelce ilan ettiği açık bir siyasetin icabı olarak, atmosferde denemelere başlamak zorunda kalmıştır.

Sovyet Rusya geçen sonbahar yaptığı deneme serisiyle herhangi bir üstünlük sağlamıştır da Amerika simdi arayı kapamak zorunda mı kalmıştır? Bu teknik ve askeri mahiyetteki sualin cevabı elbette ki bu sütunlarda verilemez. Fakat karşılıklı tutumlarda siyasi mülâhazaların büyük ölçüde rol oynadığı muhakkaktır.

Bunun gibi, nükleer denemeler aleyhinde yapılan türlü nümayiş ve girişilen çeşitli teşebbüslerin de sırf insani duygulardan ileri geldiğini söylemek müşküldür. Bunlara da büyük ölçüde siyasi mülâhazalar karışmaktadır. Ama ne olursa olsun, denemelerin yemden başlamasıyla bir yandan radyoaktivitenin insan nesli için artık münakaşa dahi edilmeyen muzir tesirleri, diğer yandan silâhlanma yarısının korkulu sonucu, iki heyula gibi insanlığın karşısına dikilmiş bulunmaktadır

F E N

Radyo

Merakların yararlısı

Kuzey Amertkada, Florida dolaylarında 1947 yılının bir ilkbahar günü büyük bir kasırga şeklinde başgösteren felâket, birkaç saat içinde evlerin, yağışın birer nehir haline getirdifi yollardan tasan sular içersine gömülme siyle korkunçluğunu bir kat daha arttırmıştı. En az birkaç bin insanın hayatından endişe edilmeğe başlanmıştı. İşin kötüsü muhabere şebekesi, saatte 200 kilometre hızla esen fırtına yüzünden harap olduğu için bilhassa uzak kasabaların, çiftliklerin yardım isteklerim duyurmaları bile imkânsız hale gelmişti. İşte bu hengâmede Amerikalıların düşkün oldukları bir merak, pek çok canın kurtarılmasını sağladı. O bölgede yaşayanların birçoğu mesleklerinden tamamiyle ayrı olarak, sırf bir merak hissiyle radyo verici ve alıcı cihazları kullanıyordu. Bu radyo amatörlerinin bir kısmı elektrik şebekesinde arıza olması ihtimalini de hesaba katarak tedbirli davranmışlar, cihazlarımın işlemesi için lüzumlu elektriği Bağlayacak tertibat almışlardı. Telgraf, telefon ve elektrik direkleri fırtınadan yakılınca, bu meraklı insanlar mikrofonlarını çalıştırarak diğer felâketzede arkadaşlarını aradılar, bulamadıklarının durumundan şüphe ederek mahalli hükümete ve yardımı ekiplerine bildirdiler. Tamamen harabolan normal muhabere şebekesinin yerine kasırgadan birkaç saat sonra amatörlerden ibaret bir radyo telefon şebekesi kurulmuştu. Böylece etrafı sularla çevrili insan topluluklarına veya boğulmak üzere olanlara yardım elinin uzatılması, uzun bir süre yanlarına kara yoluyla erİşilemeyecek durumdaki köylere, çiftliklere de helikopterlerle yiyecek ve ilâç ulaştırılması kabil oldu.

Bu kadar korkunç bir felâketin nisbeten ucuz atlatılmasında radyo amatörlerinln büyük yardımları dokunmuştu. Nitekim tehlike atlatılır atlatılmaz hükümet, emeği geçenleri uygun bir şekilde taltif ve teşhir etmeyi unutmadı

Hernekadar Amerika denilen o ülkede herkesin refah içersinde ve kazancının da yerinde olduğu ve bu sebeple halk arasında bu çeşit meraklara müsait bir zeminin bulunacağı ileri sürülebilirse de, şahıs başına düşen millî gelir ve refah seviyesi bakımından Amerikaya göre çok daha geri memleketlerde de radyo amatörlüğünün geliştiği bir gerçektir.

Türkiyedeki durum

Memleketimizde radyo amatörlüğü yürürlükteki 3222 sayılı Telsiz Kanunu gereğince yasaktır. Değil şahıslara, hattâ kanun cevaz verdiği hâlde teknik öğretim yapan okulların, üniversitelerin radyo yayım yapmalarına bile usun yıllar müsaade edilmemiştir. Nihayet 1946 dan sonra İstanbul Teknik Üniversitesiyle Ankara Teknik Öğretmen Okulu muntazam 'deneme yayım" yapan istasyonlara sahip olarak öncülüğü almışlardır. Hâlen İstanbul şehri bu sayede Türkiyedeki biricik televizyon istasyonuna sahip bulunmaktadır.

Türkiyede mevcut muhabere şebekesinin dununu herkesçe malûm iken, bu şebekeye icabında ve tehlike ânında yardımcı olarak vazife görebilecek bir radyo telefon veya telgraf sisteminin el altında hazır bulundurulmasındakî sayısız faydaları izaha lüzum yoktur. Buna rağmen şimdiye kadar itiraz sesleri, haber ulaştırma işlerini elinde tutan, PTT idaresinden yükselmiştir. İdare gelirinin bu yüzden azalmasından korkmaktadır. Halbuki normal zamanda amatörlük konularından gayri herhangi bir haberin amatörler yoluyla ulaştırılmasını yasak etmek ve bu yasağı sıkı bir şekilde yürütmek suretiyle PTT nin endişe sebepleri giderilmiş olacaktır.

Amatörlüğe müsaade edilmemesi tezinin diğer taraftarları bir zamanlar Genel Kurmay Başkanlığı makamını işgal eden zevat olmuştur. Mamafih son yıllarda radyo amatörlüğünün bilhassa elektronik alanında bilgili ve tecrübeli teknik personelin yetiştirilmesi yönünden yurt savunmasına da büyük faydalar sağlıyacağını gören ileri görüşlü kumandanlar, muhalefet etmek değil, bilâkis dâvaya yardımcı olmak yolunu tutmuşlardır. Bütün bu hayırlı gelişmeler Anayasayla teminat altına alınmış fert haklanna tamamiyle uygun olan ve bütün ileri ülkelerde müsaade edilmiş bulu» nan radyo amatörlüğünün yakında memleketimizde de uygulanacağına bir işarettir.

Bugün dünya üzerinde mevcut 300 bin kadar amatör, boş vakitlerini cihazlarının başında geçirmekte, yeni yeni montaj ve devre şekilleri bulmağa uğraşmaktadırlar. Gerçekten radyo amatörlerinin, elektronik fennine büyük hizmetleri dokunmuştur. Kısa dalgaların -saniyedeki titreşim sayısı 3 milyondan fazla olan elektromanyetik dalgaların- uzayda yayılma özellik leri daha hiç bilinmezken, bu dalgalar üzrerinde çalışmağa başlayan Amerikalı radyo amatörlerinin gayretleri ve araştırmaları sayesinde bugün uzak mesafelerle muhabereyi sağlayan bu çok önemli dalga bandının özellikleri ve faydaları meydana çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinin elektronikte en ileri durumda olmasında ve yıllar boyunca bu konuda öncülüğü kimseye kaptırmamasındaki sebeplerin başında halkının bu fenne karşı gösterdiği yakın ilgiyi ve hükümetin de anlayışlı davranmasını saymak yerindedir.

Radyo amatörleri, milletlerarası münasebetlerde gerçek dostluğun kurulmasına, milletlerin birbirine daha iyi kaynaşabilmesine ve memleketlerin tabii veya tarihi zenginliklerinin tanıtılmasına da hizmet etmektedirler. Radyo Amatörlüğünün memleketimizde uygulanmasıyla önemli sosyal bir probleme de parmak basılmış olacaktır. Pratik zekâsının üstünlüğüyle temayüz eden milletimizin bilhassa genç kuşaklarına çok faydalı bir meşgale sağlayacak olan konunun sosyal yönleri de böylece belirmektedir.

Diğer taraftan radyo amatörlerinin kullanacakları cihazlan imâl etmek için yepyeni bir yerli sanayi kolunun ortaya çıkacağı ve bu sayede bir iş sahasının açılacağı da tabiîdir. Kullanılan malzemenin sâdece bir kısmının dahi yerli olarak yapılması halinde bu iş sahasının malt portesi hiç küçümsenemiyecek bir çapta olacaktır. Medeni ve ileri Batı dünyasına katıldığını her vesileyle övünerek açıklayan memleketimizin, bu alandaki geri durumunun biran önce düzeltilmesini, totaliter devletlerde bile müsaade edilen bu faydalı çalışmalar için vatandaşlara hak tanıyacak şekilde eldeki dar görüşlü Telsiz Kanununun değiştirilmesini memleketini seven her aydının tasvip edeceğine şüphe yoktur.

KİTAPLAR

Türk Dili Günlük Özel Sayısı

(Türk Dil Kurumunun, aylık dergisinin Nisan 1962 tarihini taşıyan itsel sayısı, Ankara Güzel İstanbul Matbaası, 228 sayfa, 500 kuruş).

Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanmakta olan aylık fikir ve edebiyat dergisi Türk Dili, zaman zaman Özel sayılar yayınlamaktadır. Nitekim, daha önce yayınlanmış olan bir çeviri özel sayısı, bir Atatürk özel sayısı hatıralarda yer etmiştir. Bu sefer yayınlanan Günlük Özel Sayısı da son derece önemli bir eser olarak kitaplıklarda, bir dergi çerçevesinin çok üstünde yer alacaktır.

Türkiyede pek az örneği olan Günlük türü, Batı ülkelerinde çok gelişmiştir, öyle ki, hemen her öneımli yazarın, düşünürün veya politikacının günlüklerini bulmak mümkündür.

Derginin özel sayısı, Türk Dil Kurumunun kurucusu Mustafa Kemalin Anafartalar savaşları sırasında tuttuğu bir Günlükten alınmış sayfalarla başlamaktadır. En büyük Türkün defterinden alınmış bu Günlük örneğinden sonra, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanmış Günlük üzerine bir inceleme yazısını, Suut Kemal Yetkin ve Memet Fuatın, Talat Ş. Halmanın Günlük üzerine yazılmış yazıları takip etmektedir. Bu tanıtma ve konuyu açma yazılarından sonra sıra, örneklere gelmektedir. Batı Edebiyatından ilk örnek, aynı zamanda Alman edebiyatının da ilk örneği Goethe'nin İtalya gezisinden iki çeviridir. Novalis, Friedrich Hebbel, Paul Klee, Franz Kafka, Max Beckman, Hans Carossa, Ernest Junger, Alfred Kantoovvıcz, Klaus Mann, Heinrich Böü'den örnekler de Alman Edebiyatının Günlük örnekleri olarak dergide yer almaktadır.

Amerikan Edebiyatında Günlük türüne örnek alınan yazarlar Ralp Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Harman Melville, Whitman. Henri James, Gertrude Stein'indir. Danimarka edebiyatında Günlük örneğini Soeren Kieıkegaard, Fransız edebiyatmınkini Maine de Biran, Benjamin Constant, Stendhal, Alfred de Vigny, Eugene Delacroûc, Baudelalre, Goncourt Kardeşler, Marieı Bashkirtseff, Jules Renard, Andre Gide, Paul Leautaud, François Maurıâc, Andre Maurois, Jean Cocteau, Eugene Dabit, Julien Green, Hollanda edebiyatında Anne Frank: İngiliz edebdya tında. Samuel Pepys. Jonathan Swıft, James Boswell, Edward Lear, Manley Hopkins, Lady Augusta Gregory, Butlar Yeats, Maugham, E. M. Forster, Virginia Woolf, Mansfield, Stephan Spender; İsviçre edebiyatında Henri -Frederic Amiel, Max Frisch; İtalyan edebiyatında Nicola Barbaro, Zavattini, Cesare Pavese yer almaktadır.

Günlük Özel Sayısının, ne yazık M, Türk edebiyatı bölümü oldukça fakirdir. Alî Beyin Seyahat Jurnalinden, Nigâr Binti Osmanın 1888'de yazdıklarından birkaç tutam, Lûtfi Simavinin "Sultan Reşat Hanın ve halefinin sarayında gördüklerim" adlı eserinden alınmış bir sayfa, İbnülemm Mahmut Kemalin tamamı yayınlanmamış Hoş Sada adlı eserinden bir sayfa, Ahmet Refik Aitınayın Kafkas Yollarında adlı eserinden, Ömer Seyfettinin Ruznamesinden, Ali Canip Yöntemin, Ruşen Eşref Ünaydmın, Falih Rıfkı Ataym, Cemal Tollunun, Nurullah Atacın, Selâhattin Batunun, Burhan Arpadın, Samim Kocagözün, Salâh Birselin, Turgut Uyarın, Orhan Durunun, Ferit Edgünün Günlüklerinden birer ikişer sayfa...

Türk edebiyatında görülmektedir ki, günümüze yaklaşıldıkça Günlük yazma hevesi birden artmıştır. Artık genç yazarların çoğunluğu, birer özentiden öteye gitmese de, Günlük tutmakta, günlük izlenimlerini, anılarını, duygularını kâğıda dökmektedirler. Türk Dilinin en etken ve en büyük yazarlarından biri olan Nurullah Atacın bu konuda da, pek çok konu» da olduğu gibi, genç kuşakları etkilediği gözden kaçmamaktadır.

Türk Dili Günlük Özel Sayısının son bölümünde, Günlüklerinden örnekler verilen yazarların biyografileri yer almaktadır. Batılı ve Türkiyeli 70 yazarın biyografisini içine alan bu bölüm de, araştırıcılar için hiç değilse kılavuz olabilecek değerde bilgiyi ve ayrı bir hizmet görebilme niteliğini taşımaktadır.

Materyalizm ve Devrim

(J. P. Sartre'dan çeviren Emin Eliçin, Düğün yayınevi, İstanbul 1962, Ekin Basımevi, 218 sayfa 600 kuruş).

Giünümüzün büyüklüğü dünyaca kabul edilmiş fikir adamlarından biri olan Jean Paul Sartre'ın üç önemli denemesini bir araya getiren "Materyalizm ve Devrim" adlı kitap, memleketimizde adı çok edilen, ama gerçek mahiyetine bir türlü tam olarak varılacağa benzemeyen Egzistansiyalizmin yaratıcısının felsefi fikirlerini de Türk okuruna getirmesi bakımından son derece caziptir.

Emin Elisin tarafından dilimize çevrilen kitap, aslında, üç ayrı bölümü ihtiva etmektedir. İlk bölümü teşkil eden "Egzistansiyalizm bir hümanizma mıdır?" adlı yazı daha önce da Asım Bezirci tarafından dilimize çevrilmiş ve Ataç Kitabevince geride bıraktığımız yıl içinde iki baskısı yapılmıştı. Emin Elçinin kitabının baskısının sonuna -ilk makalenin sonuna-, yapılan bir tartışmamın metni da eklenmiş. Kitapta yer alan ikinci deneme, "Materyalizm ve Devrim", üçüncü deneme ise "Antisemitizmin psikanalizi" adlarım taşımaktadır.

J. Paul Sartre
Bir fransız aydını

Emin Eliçinin almancadan dilimize aktardığı eserin sonunda, Sartre'ı fransızcadan almancaya nakletmiş olan Walter Schmiele'nin kendi görüsüne göre Sartre'ı eleştirmesi yer almış.

Memleketimizde yabancı dil bilmeyenlerce daha çok romanları, hikâyeleri ve piyesleriyle tanınan Sartra'ı felsefi görüşü ve kişiliğiyle de tanıyabilmek, onun öncüsü olduğu büyült fikir hareketi egzistansiyalizmi anlayabilmek için Düşün Yayınevinin yaptığı yerinde ve toplu çeviri gerçekten faydalı bir eserdir. Ne var ki, 218 sayfalık kitabın baskısı sonunda ardına bir de dört yapraklık yanlış - doğru cetveli eklenmesiydi, "Materyalizm ve Devrim"i çok daha rahat okumak mümkün olacak, ikide bir durup tashihle uğraşmak gerekmeyecekti. Kitabı okuyacakların yapacakları şey, kitabı okumaya başlamazdan önce, yanlış - doğru cetvelindeki yanlışları düzeltmeleri ve kitabı sonra okumaya başlamalarıdır.

K A D I N

Ankara

Sudan ucuz giyim

Geride bıraktığımız haftanın ilgi çekici olaylarından biri de, Ankara olgunlaştırma Enstitüsü Konfeksiyon atölyesinin yaptığı defile oldu. Bazı kıyafetler gerçekten çok güzel, kumaşlar ve renkler fevkalâde cazipti. Hele davetlilerin eline verilen fiyat listesi lnanılamıyacak kadar hoştu. 42 liraya yazlık elbiseler, 70 liraya abiye popun takımlar, 40 liraya son moda etekler, 30 liraya, 22 liraya gık bluzlar, şortlar, pantalonlarla karşımıza çıkan Konfeksiyon atölyesi gerçekten önemli bir iş başarmış ve kadınların büyük bir derdine, giyim derdine çâre bulmakta ciddi bir adım atmıştır. Hazır elbise, çağımız kadınının en büyük yardımcısıdır. Hazır elbise, zamanı kıymetli olan kadım bir pürü zahmetten, zaman kaybından kurtarır. Ekonomiktir. Hazır elbisenin en büyük faydası da görerek, giyinerek ve yakıştırarak satınalmak imkânını sağlamasıdır.. Hele bluz - etek gibi, pantalon gibi göze çok çarpmayan "kıyafetler ve klâsik, düz kumaşlardan yapılmış elbiseler, döpiyes ve tayyörler için konfeksiyon gayet elverişlidir. Konfeksiyonda kaçınılacak (ey ise, fazla göze çarpan, süslü, iddialı elbiselerle, frapan emprimelerden yapılmış kıyafetlerdir.

Olgunlaştırma Enstitüsü defilesinde ucuzluk, şıklık ve rahat birleştirilebilmiştir. Bu üç esas olmadan konfeksiyonu yürütmeye zaten imkân yok tor. Defilede en çok alkış toplıyan kıyafetler poplin takımlar, şömizye elbiseler, etek üzerine düşürülerek giyilen çiçekli veya düz kumaşlardan yapılmış çok ucuz, temiz,dikişli, saten poplin blüuzlar ve deniz kıyafetleri oldu. Tok yazlık kumaşlardan yapılmış desenli yaz tayyörleri ise en güç beğenirleri bile tatmin edebilecek kadar zarifti

Bu kıyafetlerin hiçbirisi de "göstermelik" değildir ve 2 Mayıstan itibaren, türk kadınlarının vücut ölçülerine uygun bedenlerde Enstitüde sa tışa çıkarılacaktır.

Kadın saçları

Kıldaki keramet

Moda

1962 Saç modelleri

Spiker, salonu dolduran çok kabarık saçlı, şık kadınlara baktı, yutkundu, sonra büyük bir cesaretle öne atıldı ve:

"— Kabarık saç, fazla kabarık saç modası artık tarihe karışmıştır" diye söze başladı. Sonra devam etti: .

"— Bugün herşeyin kullanışlı, pratik, özentisiz ve tabii olması prensibi üzerinde anlaşan moda yaratıcıları, kadınların evde olduğu kadar sokakta, büroda veya bir kokteylde rahatça taşıyabilecekleri,- yüz şekline göre rahatça tarayabilecekleri yepyeni saç modellerini ortaya atmış bulunuyorlar. Bu tabii modellere canlılığını ve güzelliğini veren şey, saç bakimi ve saç rengidir. Rengi, çabuk tatbik edilen krem saç boyalarıyla, aynî zamanda boya vazifesi gören şampuanlarla veya saçı boyamadan onu. renklendiren, besleyen, güzelleştiren saç losyonları" ile elde etmek mümkündür."

Kabarık saçlı, Diba modeli saçlı hanımlar sessizlik içinde, merakla dinliyorlardı. Olay, geride bıraktığımız haftanın sonlarında birgün Ankarada, Balin Oteli salonlarında, Wella laboratuarının tertiplediği bir saç modası gösterisinde geçti. Wella, bu gösteriler için milletlerarası bir şöhreti, saç sanatkarı Her Grafeti'yi Türkiyeye davet etmişti. Her Grafeti, kendisini hayranlıkla seyreden davetlilerin gözleri önünde, birbuçuk saat

İçinde dört mankenin saçlarını moda renklere boyadı, yıkadı, kesti ve taradı. Parmakları, tuşlara hafifce dokunan bir piyanistin parmakları gibi saçlara uzaktan şöyle bir dokunuyor ve saçlar âdeta bîr sihirli değneğe değmiş gibi kabarıyor, yatıyor, şekil alıyordu. Kumrallar sarışın, esmerler tatlı bir kumral oluverdiler. 961 Türkiye güzellik kraliçesi Güler, bir saat içinde "kızıl'a boyanıverdi.

Fair Lady saç modeli : Bu, 962 yaz saç modasının ortaya attığı çok tutunan bir modeldir. Alman menşelidir. Fatr Lady modelinde saç asimetriktir, yâni bir tarafı mutlak şekilde diğerine eş değildir. Saçlar bir taraf tan alınarak diğer tarafa doğru- birbirini kovalarcasına taranmış, diğer taraf oldukça zayıf bırakılmıştır. Ama bu, her şahsın yüz şekline göre, en yakışanı yapmaya müsait bir saçtır. Dayanıklıdır, bakımı kolaydır. Bu modelde alın açık veya hafif kapalı olabilir. Ense, saçın tabii hatlarına uyarak hafif bir inhina ile bitmektedir.

Lady Twist : Avusturya saç sanatkarlarının ortaya attıkları bu modelde saçların yan kısmı hareketsiz ve yatkındır. Üst kısmı ise yüz genişliğini aşmıyan ve. mübalâğaya kaçmıyan bir ölçüde kabartılmıştır. Sanki twist dansında olduğu gibi, ayaklar sabittir ve bütün hareket; üst kısımda toplanmıştır. Lady Twist modasında ense kısa ve yapışıktır, alm kısmen veya tamamen kapalıdır.

"Ligne de Coeur* : 1962 yılının en gözde saç modellerinden "Liğne de ' coeur", yani kalp çizgisi modası Fransadan çıkmıştır. Saçlar, Lady Twist'in aksine, yanlarda kabartılmıştır. İki yan alçak veya yüksek olabilir, fakat hareketi toplamıştır. Saç, arkada, enseye doğru bir çizgi, kalp çizgisiyle ikiye ayrılmış ve yanaklara doğru taranıp, içinden şişirilerek kabartılmıştır. Üst çok düz ve sadedir. Kabarıklık yalnız iki yandadır.

Renkler : Kızıla bakan bir "yayla kahvesi" ile "sahra gölü sarısı" bu yıl çok modadır. Fakat bütün boyalarda esas, aynı rengin koyulu açıklı, dalgalı tonlarını gösteren şanjanlı bir rengin tatbikidir.

İyi Haberler

Jale CANDAN

İnsan kötü haberleri çatak yayıyor. İsteyerek veya istemiyerek hepimiz bunu yapıyoruz. Kötü bir habere, bir karamsar yoruma, bir uydurma veya yakıştırmaya kendi görüşlerimizi de katınca zincirleme bir dedikodu edebiyatı doğuveriyor ve artık bunun tadına da doyum olmuyor, şişir şişirebUdiğin kadar... Bu tip siyasi dedikodular bugün arkadaş toplantılarının, kadın ziyaretlerinin âdeta tuzu biberidir. Bunları bazen gazetelerin dedikodu sütunlarından çıkartırız, bazen de kendi uydurduklarımızı bir süre sonra gazetelerde buluruz. Bir arkadaşımız bu tip dedikodulardan bıkmış. Gazetelerde gördüğü iyi haberleri kesip çerçeve içinde duvarına asmaya karar vermiş. Her gelenin gözlerine bunları dayayıveriyor. Fena da değil doğrusu. Gerçi tuhaftır, insan iyi haberlere pek katacak birşey bulamıyor ama, gene de umutlanıyor, rahatlıyor.

Bu arkadaşımın "iyi haberler" çerçevesinde Nisan ayı içinde okuduğum beş - altı haberden ikisi köy imamlarına aitti. Bunlardan biri Kırklarelinden, diğeri Konyadan geliyordu. Kırklareli, Ürünler köyü imamı Celal Çevik, köy öğretmeniyle işbirliği yapmış, halin uygarlığın meselelerini, yükselmenin yollarım öğretmeğe çalışıyor, boş gezmenin, kahvehanelerde dinsek çürütmenin kötülüğünü anlatıyormuş. Halk, imamı da mahalli gazetede uyarıcı yazılar yazan öğretmeni de pek çok seviyor, bağrına basıyormuş. Konyanın Ovakavağı köyü' İmamı Ahmet Çelik de köylüyü uyarmakta, onlara hakiki bir din anlayışı içinde çalışma, çalışarak elde etme iradesini aşılamaktadır. Köy halkı yağmur duasına çıkmak istediği zaman, imam onları durdurmuştur. Çünkü, "yağmuru çekmek için dua etmek değil, ağaç dikmek lâzımdır. Çünkü, "Tanrı boş oturanları değil, çalışanları sever ye .onlara yardım eder." İmamın bu konuşmasından sonra köylü o gün köye bin fidan dikmiş ve köyü ağaçlandırmağa ahdetmiştir. Ovakavağı İmamı halka, her fırsatta, herşeyin devletten, beklenemiyeeeğini de anlatmıştır. Ovakavağı köyü elektriğini kendi çabası ile getirmiş, camisini, kitaplığını kendisi yapmıştır. Köyünü ağaçlandıracak, yağmurunu dr getirecektir.

Bu haberler gerçekten iyi haberlerdir. Şehirli aydın, oturduğu yerden gericilikle, yersiz bir din taassubu ve. yanlış bir din anlayışıyla ne kadar savaşırsa savaşsın, bir Celâl Çevikin, bir Ahmet Çelikin vardığı sonuca varamıyaeaktır. Bu konuda yapılacak en faydalı şey, şüphesiz, Ahmet Çeliklerin, Celâl Çeviklerin çoğalmasını, din adamlarının iyi yetişmelerini sağlamaktır. O zaman gericinin oku hedefe ulaşmadan kırılacak, hacı namzedi çotuğunun çocuğunun nafakasından keserek, borçlanarak veya dilenerek Hacca gitmenin caiz olmadığını öğrenecektir. Bugün birçok alanlarda karşımıza çıkan güçlükleri demokrasiye aykırı "yasaklar'la, yeni yeni kanunlarla önlemek eğilimini gösterenler çoğalmaktadır... Oysa ki, müesseseleri ıslah etmek, sağlam *mertek* teşekkülleri kurarak, bu yolda yılmadan çalışmak hiç şüphe yok ki "yasaklar'dan çok daha fazla iş görecektir. Sosyal dâvaları yalnızca yalaklarla veya kanunlarla halletmeye imkân yoktur. Kanun, ayağı çıplak hacı namzedinie döviz vermezse, o isyan eder ama, imanı ''Ahmet Çelik" müslümanın hangi şartlar altında hacca gidebileceğini ona anlatırsa, mesele yoktur.

CEMİYET

Başbakan İsmet İnönünün, kendisini görmeye gelen "Yakınları Kayseride Olan Dertli Bayanlar Heyeti" ni kabul ettikten sonra söylediği lâf:

"— Benim işim, dertlileri dinlemektir!"

O gün, bugün Türkiyenin 1 numaralı dertlisi, aynı Başbakan İsmet İnönünün Özel Kalem Müdürü Necdet Calp. Zira şimdi, Tlirkiyede ne kadar dertli varsa -ki, sayıları evlere genliktir. Başbakanlığa akın ediyor ve Necdet Calpı sıkıştırıyor:

"— Başbakanı göreceğim!"

Necdet Calp, mazeret beyan ediyor:

"— Meşgul, burada yok, vakit bulamayacak, işi çok!"

Ama galenler, hemen cevabı veriyorlar:

"— İsmet İnönü, işinin dertlileri dinlemek olduğunu söylemedi mi? Benden çok derdi olan, Türkiyede var mı? Hanımlar, dertliymişler.. Sen onu benim, külahıma anlat? Hepsinin, keyfi gıcır. Altlarında bir, kırmızı plakalı otomobil eksik. Asıl dertli benim, ben!."

Sonra, genç Necdet Calpa bakıyorlar ve ekliyorlar:

Necdet Calp
"Medet"

"— Haydi oğlum, sen koş, haber ver. Hakikaten dertli birinin geldiğini söyle!

Nefesine güvenen, borazancıbaşı omr, derler ya. Şimdi, cebize güvenen de gazeteci oluyor. Tabii bunlar, gerçek gazetecinin 1 numaralı eğlence konusu. Ama, olsun! Gazeteci muamelesi görüyor, oraya buraya davet olunuyor, hiç tanıyamayacakları kimselerin elini sıkabiliyorlar ya..

Geçenlerde, bir kokteyl. Ankaranın genç gazetecilerinden biri, böyle birini gösterdi:

"__İşte, D. P. devrinde köylerden şehirlere atanın başlıca müsebbebi!"

Sonra, izah etti:

"— Adam yolda milyonlar bulunca, herkes başkentin taşı toprağı altın sandı! Haydi, ver elini Ankara.."

Gösterdiği, Muammer Kıranerdl.

Haluk Nur Baki -bir A.P. lideri ve milletvekili-, kendisine gelen mektupları karıştırıyordu. Bir ara büyücek bir zarfı açtı.İçinden, Berlin meselesini kapak, resmi yapmış bir yabancı dergi gıktı. Nur Baki:

"— İşte, bu mesele de Avrupanın A P. si.."

Devlet Tiyatrosunun, hem "anne" rolü oynayan -eğer piyeste, anneanne yoksa- genç artisti Macide Tanıtın geçenlerde kendisini ziyaret eden bir eski mektep arkadaşına söylediği ;

Andiçen İnönüyle
Küçük diller yutuldu

"— Dünyada hiç bir şey buti, salondan gelen alkışlar kadar sevindirmez.. Ah bunu seyirciler de bilseler!"

Gökhan Evliyaoğlu, elini sallıyarak, kendisini sükûnetle dinleyen -ne fevkalâdelik! - Nilüfer Yalçına:

"— Bir filozof dahi hapsedilebilir. Bakın, Bertrand Busaell İngiltere de, fikirlerinden dolayı hapsedilebiliyor. Biliyorsunuz, bu fikir adamı yakın bir geçmişte 15 gün hapse mahkûm oldu" dedi

Kendisini sükûnetle dinleyen Nilüfer Yalçın, gene sükûnetle:

"— Russell hapsedildi. Edildi ama, sanırım trafik kaidelerini ihlâl suçundan dolayı" diye cevap verdi.

Dinleyenler gülüştüler. Evliyaoğlu da güldü!

İnsan cehaletinden utanmadıktan sonra.. Zira Russell fikirlerinden değil, trafik kaidelerini ihlalden hüküm giymiştir.

Tahtakılıç Meclisten çıkmıştı. Yolda bir gazeteciyle karşılaştı. Gazeteci C. K. M. P. li politikacının elini sıktı ve gülümsedi. Tahtakılıç:

"— Bakın, iyi politikacı olmak için bazı şartlar lazımmış. Sanatı, şiiri, güzel şeyleri ve doğruyu sevmiyeçeksin.-"

Gazeteci tebessümünü bozmadı. Cevap verdi:

"— Sizin sanata ve şiire düşkün olduğunuzu söylerlerdi. Demek doğruymuş!."

Kurutluoğlu anlatıyordu:

"— Bir insanın aklını yitirmesi için beş şey olması lazım: Evvela avukat olmalı, sonra politikaya girmeli, sonra milletvekili olmalı, Bakan olmalı ve muhakkak avcı olmalı.»"

Meclis koridorlarında sohbet ediliyordu A. P. Genel İdare Kurulundan söz açıldı. Birisi:

"— Canım, işi bu kadar ciddiye almayın. Geçenlerdeki toplantıda Ömer Eken bir ara sıkılmış, tuvalete gitme bahanesiyle dışarı çıkmış, soluğu Gar Gazinosunda almış..." dedi.

Tesadüfen konuşmanın sonunda grupa katılan Eken şiddetle bağırdı:

"— Yalan!"

"— Nasıl yalan?"

"— Gara değil, Ankara Palasa gittim..

İnsan zaman zaman, Cevat Fehmi Başkutun çizdiği "Hacıyatmaz" tipini hatırlamadan edemiyor. Devirler değişiyor, adamlar değişiyor, hava değişiyor, ama onlar hep suyun üstünde kalıyorlar. Nasıl ediyorlar, nasıl yapıyorlar? Muamma! Kimi, yakasına bir parti rozeti, kimi şefkat etiketi, kimi hamiyet madalyası takıyor, gemisini yürütüyor.

Düşününüz, Ahmet Andiçen İsmet İnönünün yanında resmini çektirtti. Hem de Anadolu Ajansının bülteninde ve Radyoda İsmet İnönünün kendisine iltifatta bulunduğunu belirterek..

Düşününüz, Ahmet Andiçen!

Ankaraya bu yakınlarda, ünlü iki müzisyen geliyor. Bunların biri viyolonsel, diğeri piyano virtüözü: Emici Mainardi ve Carlo Zeechi. Bir dünya turuna çıkmışlar, Ankaraya uğramayı da kabul etmişler. Konser, Ankara Çocuk Bakım Derneği yararına verilecek. Teşebbüse, İtalyan Kültür Heyeti delalet ediyor. Konser tarihi 2 Mayıs. Yeri Cumhurbaşkanlığı konser salonu.

Ankara Çocuk Bakım Derneği, bu çeşit teşekküllerin en önde gelenlerinden biri. Başkentin 1 numaralı çocuk doktoru Bahtiyar Demirağ, zarif eşiyle birlikte adeta bu işe baş koymuş. Şimdi, Derneğin bütün gayesi, hastahanesini tamamlayabilmek. Yalnız, Uç nalla bir at mı lâzım, yoksa o var da bir nal mı bekleniyor, belli değil.. Galiba, ikisinin arası bir şey.. Konseri birsüre sonra Derneğin meşhur balosu takip edeceğine göre Demirağların hayalinin gerçekleşmesi zamanı pek uzak olmamalı.

SANAT

Haberler

Radyoda "Dil Saati"

Türk Dil Kurumu Ankara, İstanbul ve İzmir Radyolarında birer "Dil Saati" konulması için teşebbüse geçmişti. İlk olarak Ankara Radyosu, Türk Dil Kurumunun bu müracaatını anlayışla karşılamış ve ayda bir, Onbeş dakikalık "Dil Saati" ni programına almış bulunmaktadır. ilk program Mayıs başında yayımlanacaktır.

Türk Dil Kurumu Tanıtma Kolunca hazırlanacak olan "Dil Saati" fide, dil devriminin gerekliliği, özleşmenin nedenleri, belgeler ve örnekler verilerek anlatılacak, kurum çalışmaları duyurulacak, dinleyicilerin dille ilgili sorularına cevap verilecektir.

Ankara Radyosunun yeni müdürü Mahmut T. Öngören ile Söz ve Temsil Yayınları Şefi Turgut Özakman, bu programın, önemine uygun bir Biçimde hazırlanabilmesi için Türk Dil Kurumuna başlıca yardımcı olmaktadırlar.

Turgut Uyarın yeni kitabı

Turgut Uyar "Dünyanın En güzel Arabistanı" ndan sonra yeni bir şiir kitabı daha hazırlamıştır. İçinde 13 uzun şiir bulunan kitabın adı "Tütünler Islak" tır. Kitap Mayıs ayı başında Dost Yayınları arasında çıkacaktır, "Tütünler Islak" ın ilgiyle karşılanacağı ve olumlu yankılar uyandıracağı umulmaktadır.

Haydi hayırlısı!

Son zamanlarda filmcilerimiz birbirleriyle şakalarım ve tarizlerini çevirdikleri film adlariyle yapmaya başladılar. Bu akımın giderek daha gelişeceği ve daha eğlenceli adlar ve filmler görüleceği tahmin edilebilir. Böylece, Türk filmciliği için yeni bir yücelme alanı da bulunmuş olacaktır. Hikâye şu: Bundan bir süre önce "Allah Cezanı Versin Osman Bey" adlı bir film yapılmıştı. Bu filme bu adı, filmin rejisörü Atıf Yılmaz vermiş. Rivayet edilir ki, böylece, Kemal Filmin sahibi Osman Sedene bir küçük tariz karışımı şaka yapmış. Osman Seden durur mu? "Allah Cezanı Versin Osman Bey" filminin hem adını, hem kendini görünce, hemen kolları sıvamış:

"— Görür o Atıf" demiş, "bir film de ben çevireceğim, baksın bakalım ne olur?"

Osman Seden dediğini yapmış. Senaryoyu hazırlamış, filmi çevirmiş ve adını da koymuş:

"Erkeklik Öldü mü Atıf Bey!"

Ozansoyun Konferansı

Türk-Fransız Kültür Derneği Başkanı Munis Faik Ozansoy, geride bıraktığımız hafta perşembe günü Fransız Kültür Merkezinde fransızca olarak "Abstraction et symbolisme dans la traditlon poetkme Turque - Türk Şiir Geleneğinde Soyutlama ve Sembolizm" adlı bir konferans verdi. Seçkin bir dinleyici kitlesinin ilgiyle izlediği konferans başarılı geçti.

Birinin adı birinin Bakanı

Geçenlerde Hür Vatan gazetesinde Milli Eğitim Bakanı Hilmi İncesulunun Köy Enstitüleriyle ilgili bir görügü vardı. İncesuluya göre, Köy Enstitüleri kapatılmamıştı. Ya ne olmuştu? Olan çok basitti. Yalnız tabelâsı değiştirilmişti. Yoksa Köy Enstitülerinin binaları falan hepsi yerli yerinde durup duruyordu. İnanmayan varsa gitsin bakamdı.

Sayın Bakanın bu seçkin görüşü Üzerinde konuşuluyordu. Konuşmaları bir süre dinliyen Sami N. Özerdim bıyık altından gülüp söze karıştı:

"— Bir bakıma doğru" dedi. " Bakın, Millî Eğitim Bakanlığı da duruyor, ama Bakanı değişti!"

Bir şiir günü

Geride bıraktığımız haftanın sonunda Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin büyük salonunda Türkoloji Bölümü öğrencilerinin düzenlediği bir "Şairler Gecesi" yapıldı. Gece yer yer çok eğlenceli geçti. Profesör Kenan Akyüzün de remen hemen sonuna kadar izlediği gecede kimler, kimler, kimler yoktu ki? "Pek genç", "yeni genç", "taze genç", "geçkin genç" ne kadar şair varsa, geceyi düzenliyenler arayıp tarayıp bulmuşlar, çıkarmışlar, çağırmışlardı. Böylece, "meçhul meşhur" bir çok değerlerin bilinmesine de hizmet etmiş oluyorlardı. Kürsüde şiir okumak imkanı elde. edebilen

Munis Faik Ozansoy
Parlez - vaus français!

bir çok pek değerli şairler, kolay kolay kürsüyü bırakmıyorlardı da. Fırsat. bu fırsattır deyip "her ne kadar başınızı ağrıtıyorsam da, bir şiirimi daha size takdim edeceğim" deyip, büyük bir vecd içinde okumaya duruyorlardı. Hele bir "Hocanım" vardı ki, gecenin gerçekten gülü oldu. Kendinden geçe geçe, bir "Koalisyon" şiiri okudu, bir kalkınmalı, vatanlı, milletli şiir okudu, işte o kadar olur! Saatlerden beri "öl düm, ölüyorum, seviyorum, verem oldum, gel bana, al sana, gelmem sana" gibilerden gözü yaşlı, burnu sümüklü, mızmız mı mızmız şiirler dinlemekten iyice sıkılan, ama görülmemiş bir sabırla da dinleyen gençler, "Hocanım"ın şiirlerini duyunca bir ferahladılar ki, görülecek şeydi! "Hocanım" çılgınca alkışlandı. 'Varol" lar, "nurol" lar, alkışlar, kahkahalar birbirini kovaladı. Bu görülmemiş gösteriden çok duygulanan "Hocanım" bilmem kaçıncı kere yeniden kürsüye koşturuyordu ki, geceyi düzenliyenlerden bir genç kendisini güç hâlle göğüsledi de durdurabildi!..

T İ Y A T R O

İstanbul

"Naaiinler"in zaferi

Mevsim sonunda, Kent Oyuncuları topluluğunun sahneye koyduğu bir yerli oyun, Karaca Tiyatroyu, şimdi geceli gündüzlü doldurup taşırmaktadır. Bu talihli «yunun adı "Nalınlar" -daha doğrusu, sahnede söylendiği gibi, Ege bölgesi ağzıyla "Nââlinler"- dlr, talihli yasarı da Necati Cumah.

Oyunun da, yazarının da talihi, Yıldız Kenter gibi yerli oyuna ve oyun yazarına verilmesi gereken önemin ne olduğunu çok iyi bilen bir sanatçının eline geçmiş, onun yönettiği bir sanat topluluğunda, onun gerekli gördüğü şartlar içinde- sahneye çıkarılmış olmalarıdır. Ödenekli tiyatrolarımızın bu mevsim sonu, tez elden ve bir çırpıda kurtulmak ister gibi, sahnelerine serpiştiriverdikleri yerli oyun Jarin haline bakınca, bir özel tiyatro topluluğu olan Kent Oyuncularının tutumu bir "örnek" değeri taşıyor. Bu tutum yerli oyunlarımızın, yabancı oyunlar kadar özene bezene ele alındıgı, sahneye konulduğu, oynandığı zaman, olardan hiç geri kalmayan güzelliklere sahip olduklarını ortaya koyduğu gibi -halkın geniş ilgisi kesin bir başarı ölçüsü ise-, en ünlü yabancı oyunlar kadar ilgi çekmek şansına sahip oldukları gerçeğini de ortaya koymuştur. "Nalınlar"ın Kent Oyuncuları sahnesinde gördüğü ilgi, ayni sahnede bu mevsim oynanmış olan "Raşomon"u, "Büyük Sebastiyanlar"ı gölgede bırakmıştır. İstanbul seyircisi "Nal nlar"da oynayan bütün sanatçıları, Yıldı» ve Müşfik Kenter dahil, adlarını saydığımız oyunlardaki rollerinden çok daha başarılı, çok daha kendilerine yakın bulmuşlardır.

Bundan daha tabii bir şey de tasavvur edilemez. Çünkü Necati Cumalmın "Nalınlar"da çizdiği renkli, canlı ve ifadeli tablo, kendi yurdumuzun bir köşesinde kendi insanlarımızın yaşadıkları hayatın ta kendisidir. Ele aldığı ve bir komedi havası içinde, güle oynaya işlediği tema, Anadolunun hâlâ halledilmemiş meselelerinden biridir. Necati Cumalı "Boş Beşik" ve "Mine" adlı ilk oyunlarını geride bırakan bir teknik, bir kuruluş, bir ölçü içinde köylerimizin, kasabalanmızın "kız kaçırma" dâvasına beşeri ve iktisadi açıdan ışık tutmuştur.

Onun için "Nalınlar"ı zafere ulaştıran elbette yalnız Kenterlerin tutumu, üstün oyunları değildir. Ama bu tutum, bu oyun, Mahir Canovanın en uyanık, en isabetli, en verimli reji çaşmalarından biriyle birleşince, zafere giden yolu çizmiş, oyunun güzellik - lort bir bir ortaya çıkmış, seyirci de bu ortaklaşa sahaya lâyık olduğu önemi vermesini bilmiştir. Pek az oyun, "Nalınlar" kadar, tiyatronun kollektif bir yaratış olayı olduğu gerçeğini isbat edebilir.

Sahnedeki oyun

Doğan Akselin böyle bir oyun için daha iyisi, daha güzeli düşünülemiyecek kadar "havalı" dekorlarından, Ulvi Cemal Erkinin bu "hava"yı tamamlamak için daha renklisi, canlısı hayal edilemiyecek kıvrak müziğinden gereği gibi faydalanmasını bilen Mahir Canova, "Nalınlar"la en parlak, en "kalıcı" rejilerden birini gerçekleştirmiştir. Moderni bir orta oyunu tekniği içinde, birkaç parça panodan ibaret dekorları mihverleri üzerinde döndürüvermekle bütün mekân değişikliklerini en sade ve kestirme yoldan halletmesini bilmiş, üstelik oyunun bütününe su gibi akıp giden temposu içinde ahengi olan, tatlı bir canlılık sağlamıştır Bir çağlayan canlılığı.. Bu canlılığa daha da tesirli bir kıvraklık vermek için döner sahneden faydalanması yerinde olurdu. ama bir değil, birkaç küçük döner sahneden... Buna herhalde Karaca Tiyatronun teknik imkânlarının yetersizliği sebebolmuştur, Batı sahnelerinde, hızlı dekor ve yer değişikliklerinde, şimdi birkaç döner sahneyi birden kullanarak elde edilen güzel sonuçlar "Nalınlar" rejisine yakışır, onu bir kat daha süslerdi.

"Nalınlar dan bir sahne

"Ayağına giymiş sedef nalını"

Bellibaşlı rollerden köyün "Şen Dul"u Döndü'de Yıldız.Kenterin-yeni ve çok değişik kompozisyonu, onu» sanat dünyamızın gerçekten bir "yıldız"ı olduğunu bir kere daha ortaya koymuştur. Türk sahnesinin bugüne kadar bir eşini daha görmemiş olduğu bir yıldız... Zekâ, arzu, neşe ve nükte taşan varlığını ustaca yaşattığı Döndü unutulmayacak, bu güzel rolü kendinden sonra oynayacak meslektaşlarına da örnek bir tip olarak miras kalacaktır.

Döndü'den sonra "Nalınlar"ın unutulmayacak kişilerinden biri de Muhtaradır. Şükran Güngör, kapı komşusu Akkuzulu'lann, hele gençkızlan Şener'in başına gelenlere duyduğu İlgiyi, bütün O umutsuz umutları, söylenmemiş arzulan, ne renkli'bîr oyun İçinde, ne güzel ifadelendirmiştir. Şükran Güngör de Muhtar'da bütün yabancı oyunlardaki rollerinden daha kuvvetli, daha gerçek bir "yasa-

Biliyor muydunuz?

DEVLET TİYATROSU İSTANBULDA TEMSİLLER vermeğe hazırlanmaktadır. Bahar turnesi adı altında verilecek bu temsillere, Karaca Tiyatroda, 15 Mayısta başlanacağı tahmin edilmektedir. Öğrendiğimize göre, İstanbul turnem programında şu eserler yer almaktadır: "Hamlet", "Ağaçlar Ayakta Ölür", "Bir Don Kişot" ve "Ocak". Bilindiği gibi bu eserler Ankarada mevsimin en beğenilen oyunları oh muştur.

TÜRK TİYATROSUNUN EN KIDEMLİ sanatçısı Behzat Butak, Cevat Fehmi Başkutun - yakında Küçük Tiyatroda başlıyacak - "Göç" adlı yeni piyesindeki Kaptan rolünü oynamak üzere Ankarayu gelecektir. Behzat Butak İstanbulda büyük basarı ile oynadığı bu rolde ilk defa, Devlet Tiyatrosu kadrosunda, misafir sanatçı olarak, yer almış olacaktır.

İSTANBUL ŞEHİR TİYATROSU MEVSİMİN son oyunlarını sahneye koymuştur. Bunlar sırasıyla, Tepebaşı- Tiyatrosunda Jean Anouilh'un "Mağara", Üsküdar bölümünde J. B. Prieatiey'nin "Cendere", Komedi Bölümünde de Orhan Asenamn "Gecenin Sonu", Nazım Kurşunlunun "İpler Elimizde Değil" ve "Çivi Çiviyi Söker" adlı -birer perdelik-eserleridir.

KENT OYUNCULARI TOPLULUĞU SON oyun olarak Necati Cumalının- "Nalınlar"ını sahneye koymuştur. Mayıs ayı başında turneye çıkmağa hazırlanan Kent Oyuncuları önce İzmire giderek 3-26 Mayıs arasında Elhamra Sinemasında temsiller verecektir, sonra Ankaraya gelerek, 1-30 Haziran tarihleri arasında Küçük Tiyatroda oynıyacaklardır. Topluluğun turne repertuvarında şu oyunlar yer atacaktır: "Raşomon", "Aptal Kız", "Büyük Sebastiyanlar" ve "Nalınlar".

KÜÇÜK SAHNEDEKİ HALDUN DORMEN topluluğu 'Pasifik Şarkısı" adlı yeni bir müzikal komediyi sahneye koymağa hazırlanmaktadır. Bellibaşh rollerini Ayfer Feray, İhsan Balkır, Ayten Kuyululu, Altan Erbulak, Haldun Dormen, Metin Serezli, Şevkiye May ve İzzet Günayın oynıyacağı, "Pasifik Şarkısı"mn temsilleri 1 Mayısta Atlas Sineinasında başlıyacak ve bir ay sürecektir. Dormen Topluluğu bu tarihten sonra-yapilan davet kesin bir anlaşmaya bağlanırsa - Israile giderek Hayfa ve Tel - Aviv şehirlerinde "Sokak Kızı" ite "Pasifik Şarkısı" müzikallerini oynıyacaktır. Haldun Dormen ve arkadaşları 26 Hazirandan sonra tamire dönerek 15 Temmuza kadar orada kalacaklar ve "Pasifik Şarkısı"in İzmirlilere sunacaklardır.

MUAMMER KARACA BU YIL Mayıs başında Ankaraya gelmiş olacaktır. Karaca topluluğunun bütün Mayıs ayını kaplıyacak temsilleri Büyük Sinemada, verilecek ve repertuvar bir tek eserden ibaret olacaktır: "Senatür". Bilindiği gibi bu eser Istanbulda büyük bir başarı kazanmış ve Karaca topluluğunda bütün mevsim, afişte kalmıştır.

ma" ve "yaşatma" gücü bulmuştur.

Aynı şeyleri Ömer Akkuzülu'ya, bütün bencilliği içinde, çok tatlı bir yüz kazandırmış olan Kâmran Yüce için. de söylemek gereklidir. Sevişen çifte, Osman Yavaş'la Seher Akkuzülu'ya, saflıkları, acemice kurnazlıkları, toyca ve insanca tepkileri, temiz duyguları ile Ege bölgesi köylerinin gençlik ve hayat yolu tamperamanını kazandırmış olan Müşfik Kenterle Çiğdem Selışık için de.. Oğlu ile kızı arasında ne yapacağım pek bilemeyen Anne'yi inandırıcı bîr oyunla canlandıran Alev Koral için de.

Bunca güçlü yaratış, bunca iyi şartlar bir araya gelince "Nalınlar" m zafere ulaşmaması şaşılacak bir şey olurdu. Ama gene de "Nalınlar" bütün bu yaratış gücünün ve iyi şartların bir yerli oyunda ilk defa şuurlu, düzenli bir şekilde bir araya getirilmesinin güzel örneği, verimli bir işbirliğinin parlak sonucu olarak anılacaktır.

Oyun içinde oyun

Küçük Sahnede Haldun Dormen topluluğunun sahneye koyduğu son oyunlardan biri, "Cinayetin Sesi" Ayfer Ferayla -Küçük Sahnede misafir sanatçı olarak ilk defa İstanbul seyircisinin karşısına çıkan Ankaranın Meydan Sahnesi sanatçılarından-Kartal Tibetin çok ahenkli oyunlarından, bir de Duygu Sağıroğlumm tek başına esere bütün havasını kazandıracak nitelikteki güzel dekorundan başka seyirciye pek bir şey vermiyor.

Kocasını sevmeyen bir kadın, sevilmediği kadar sevmediği bir kadına bir türlü hürriyetini vermek istemeyen bir koca. Tatlılıkla sahip olamadığı kadına, kocayı öldürerek sahip olmaktan başka çare bulamayan, ama bunu da bir türlü beceremiyen bir âşık.. Her şeyi, açık kalmış bir ses alma makinesinin bandından tesadüfen öğrenen, sonra elindeki bu delil ile, için için sevdiği Aşk'ı kendisiyle evlenmek zorunda bırakarak, öldü sanılan kocanın ekmeğine yağ süren geçkin bir sekreter hanım. Sonra hortlayan koca, geri dönen ve kocayı bir kere daha öldüren Âşık, daha daha sonra, artık bu sefer gerçekten öldü sanıldığı sırada, tekrar güle oynaya merdivenlerden inen "dokuz canlı" koca!..

İşte William Fairchildin polis oyunu, böylesine inandırıcı olmaktan uzak, seyircide merak ve ilgi değil, gülümsemek arzusu bile uyandırmayan bir oyun. İşin nereye varacağı zaten kocanın öldü sanıldıktan sonra, sapasağlam ortaya çıkmasından anlaşılıyor. "Kim öldürdü?" sorusu ve cevabı ortadan kalkınca da oyun bir "cinayet oyunu" olmaktan çıkıyor, hatta orada bitiyor. Üst tarafı zorlama, uzatma ve gıdıklamadan öteye geçmiyor.

Bu deneme de gösteriyor ki, cinayet oyunlarının çoğu bizim için değil. Anglosakson seyircinin nefesini kesen, ya da ilgilenmesini, meraklanmasını kolayca sağlayan bu çeşit oyunların çoğu bize yavan geliyor.. Hele "Tuzak" - "Dolap" - gibi çok başardı taze örneklerden sonra..

Sahnedeki oyun

İki sevgilide Ayfer Ferayla Kartal Tibet bile, temsilin zevkle seyredilen unsurları oldukları halde, cinayet yoluyla mutluluğa ereceklerini sanan bu iki zavallı kişinin gerçekliğine seyirciyi inandıramıyorlar. Metin Serezli de inatçı kocaya, gene bütün gayretine rağmen, gereken "cynique" yüzü veremiyor. Gönlünde "aslanlar yatan" sekreter hanımı oynayan Sezer Sezine gelince, diksiyonu o kadar zayıf, sesi de o kadar kısık ki, ne dediğini anlamak kaabil olmuyor. Kala kala, Polis Müfettişi'nde dikkati çeken Mehmet Özekitin rahat, tabii bir oyunla çizdiği inandırıcı yüz kalıyor. O da iki buçuk saat olmıyacak, inanılmayacak şeyleri görüp dinlemenin verdiği sıkıntıyı, doğrusu, gidermeğe değil unutturmağa bile yetmiyor

S İ N E M A

Filmler

"Hiroshima, Mon Amour"

Bugün Alain Resnais, Fransız sinema dünyasında Robert Bresson ile birlikte en çok sözü edilen ve en çok beğenilen rejisörlerden biridir. İlk uzun metrajlı ve oyun film olan "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima", seyircisini ikiye ayırmıştır. Bir kısmı filme son derece sinirlenir ve içerlerken, bir kısmı da heyecandan heyecana düşmektedir. Şurası bir gerçektir ki, Resnais sinemayı bir romancının veya bir ressamın bütün çabasıyla kullanan ve çağdaş Fransız sanatını dört başı mâmur ayaklandıran bütün aydın değerlere yönelen bir rejisördür. Burada ise Resnais'in hem üstünlüğü, hem de bağışlanmaz kusuru ortaya çıkmaktadır: Resnais, birinci filmini de ikinci filmini de daha çok aydın seyirci için düşünmüş, o açıdan görüp yorumlamış ve ona göre düzenlemiştir. Bu, bir üstünlük sayılmalıdır ve doğrudur. Fakat Resnais filmleri bütünüyle aydın filmi niteliği taşıması yüzünden, kolaya alışmış seyirci tarafından kabule yanaşılmamakta, geriye itilmektedir.

Bir kimyager oğlu olan Resnais, Vannes - Bretagne'da 1922 yılında doğmuştur ve bugün 40 yaşını sürmektedir. 21 yaşında kısa bir oyunculuk denemesinden sonra yeni kurulan ÎDEC'in giriş sınavını ikincilikle kazandı ve devama başladı. Ama bu öğrencilik de uzun sürmedi. Resnais, 18 ay geçmeden IDEC'den sıkılıp ayrıldı. Nicde Vedres'nin yanma reji yardımcısı girdi ve "1900 Yılında Paris" filminde birlikte çalıştılar. 1946 yılında kurtuluş sonrası Parisinin aydın ve sanatçı havasına katıldı, ailesi eliyle küçük bir film stüdyosuna yerleştirilerek reji yardımcılıgıyla ilancılık İşlerinde çalıştı. Daha sonra da Hartung, Goeta, Malfray, Labisse ve Couteau gibi genç ve henüz üne ermemiş ressamlar üzerine 11 mm. lik kısa filmler yaptı. Bu birkaç deneme sonucu, orjinali 16 mm. üzerine olan "Van Gogh" filmini düzenledi, 35 mm. lik kopyası ise 1949 yılı Oscar Armağağını Resnais'ye kazandınverdi.

...Ve Birinci Filmi

"Hiroşhima, Mon Amour-Sevgili Hiroşima"da rejisör Alain Resnais'nin dünyası, bilinen, göre göre kanıksanılan bir sinemanın uydurma dünyası değildir. Resnais, gerçekleri iki türlü yorumlayıp yine iki türlü yoldan seyircisine vermektedir ki, birinci yol da, ikinci yol da alışılmışın dışında biçimlendirilmektedir.

Gençce bir Fransız sinema oyuncusu, konusu Hiroşimada geçen bir filmde oynamak üzere kalkıp adı geçen Japon şehrine geliyor Dönüşüne yakın da bir Japon mimarıyla tanışıyor ve sevişiyor. "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima"mn hikâyesi budur. Bu kadar sade, bu kadar yalın ve bu kadar kısacık.

Alain Resnais, sunma yazılarının bitiminden sonraki resimlerde sevişen iki insanı gösteriyor. Bir kadın ile bir erkek hem sevişiyorlar, hem de gerçek dünya ile olan bağlantılarını devam ettiriyorlar. Bu bölüm sinemada denenmemiş, yeni, yeni olduğu kadar da mutlaka yaratıcılık isteyen bir anlatımı gerektirmektedir. Hikâyenin bundan sonraki bölümleri ise -ki filmin bütünü ve bütününün özelliği - ikiye ayrılmaktadır: birinci bölüm yaşanılan günün, ikinci bölüm ise geçmişle olanındır. Her iki bölüm de birbiri içine ustaca kaynaştırılmıştır. Resnais, yardımcı unsur olarak ses'i çokça kullanmaktadır. Yaşanılanla geçmiş arasında insana önce garip ve yadırgatıcı gibi gelen - aslında gerçekle tam doğru orantılı olan- konuşmalar, sözler ve müzik, giderek bir köprü görevi yüklenmektedir. İki bölüm şaşırtıcı bir başarıyla birbirlerine bağlanmakta ve bütünün ayrılmazları olmaktadırlar. Sevişen iki insanın serüvenine paralel olarak yürütülen belgeci görüntüler ve bu görüntülerin yürüttüğü barışçı davranış, filmi bütünleyen ve ses'ten sonra gelen ikinci önemli umurdur ve "Hiroshima, Mon Amour"un önemli yanı

elbette sevişen iki insanın aşk serüvenini anlatmasında değildir.

Eksik kişiler

Serüven, Marguerita Duras'nın romanına göre de iki kişinin - Fransız kadını ile Japon sevgilisi- üzerine kurulmuştur. Bu iki insan, iki ayrı uzak ülkenin savaş artığı kişileridir. Bir rastlantı -buna güzel de de denebilir, çirkin de- bu iki artık ve eksik kişiyi karşı karşıya getiriyor, "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima", bir bakıma bu iki kişiden en çok eksik olanın, yâni Fransız kadınının hayat serüvenidir. İkinci Dünyı Savaşı sırasında - ırk, milliyet ve savaşın ortaya koyduğu düzmece düşmanlıktan uzak - bir Alman asker ile sevişmiş olan kadın, savaşır sonlarına doğru vatandaşları tarafından sevgilisinin öldürülmesi üzerin korkunç bir çöküntüye uğruyor. Bu üstelik ilk gençkızlık aşkıdır da... Olayı bir türlü unutamıyor. Sevişmeler, Alman askerinin öldürülüşü, kurulması istenen veya düşünülenin beklenmedik bir anda yıkılıverişinin etkileri uzun bir süre devam ediyor. Sönra sonra herşey normale dönüyor ama, kadının bilinç altına itilmiş olan hatıralar, belirsiz zamanlarda ser patlamalarla ortaya çıkıyor.

Japon erkeğinin karşı karşıya kalchgı gerçekler ise kadmınkiler kadar büyük bir duyarlık taşımamaktadır. Acı, buruk bir unutmazlık içindedir ve Japonun unutmazlığmda duygululuğa yer yoktur, ayrılmamıştır. O bir saniyelik bir zaman içinde bir atom bombasının patlaması sonucu yurdunun insanlarından 200 bin kişiyi bir anda kaybetmiştir. Başka açıdan kayıba uğramış da olsa, daha ötede durmuş bir başkasının kendisin ve savaşın çektirdikleri aynı güçtü duyabileceğine inanmamaktadır. "Sen Hiroşimayı görmedin, sen Hiroşimada hiç birşey görmedin" deyişinin, inadı yaklaşan ve hattâ aşan bir direnmeyle karşı çıkışının sebebi buradadır. İki artık insan arasındaki anlaşma yavaş yavaş ve ancak birbirlerinin ek sik dünyalarına girmeleriyle olacak tır.

Usta sinemacının işi

Resnais, "Hlroshima, Mon Amou -Sevgili Hiroşima'da her iki kahramanından yanadır. Çünkü kahramanları ile birleşik olarak Resnais savaşa ve savaşın getireceklerine kar sidir. Çirkin savaşı veya savaşın çirkinlığini karşılıklı iki insanın tutkusunda, aşkta bile çarpıcı ve etkileyici bir yolla verebilmekte, bunu seyircisine ustaca ulaştırabilmektedir.

"Hiroshima, Mon Amour - Sevgi Hiroşima"nın üstünlüğü, yalnızca - kişilerinin savaş karşıtı - dolayısıyla

filmin de tabii - olmalarından ileri gelmemektedir. Bu filmde seyirci, sinemada yeni bir biçim ve usta bir sinemacıyla karşı karşıyadır. Resnais, yazar Duras ile birlikte fotoğraf direktörleri ve fon müzikçisinin katılışı ile gerçek bir sinema beraberliğine varmıştır. Emanuelle Riva - ki filmin , bütün yükü onun omuzlarına bırakılmıştır - ortak çalışmada Resnais'den sonra gelen bir oyuncudur.

"Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima" gerçekte güç bir filmdir. Hazırlıksız! seyirci için anlaşılmaz ve sıkıcı kabullenilmesi normal karşılanılmalıdır. Resnais, dünyasına bilinçsiz kişileri zaten kolay kolay sokmuyor. Resnais'nin dünyasına girebilmek için önce üzerinde yaşadığınız dünyanızı tanımak, iyice bilmek zorundasınız. Dünyanızı ve dünyanızın problemlerini.. Bundan ötesinde Resnais'nin filmi doyumsuz bir film oluyor.

"Krallar Vadisi"

İngiliz sineması İkinci Dünya Sava--ının başlangıç ve bitiş yıllarından sonra da tek bir ülke sinemasını, Hollywood'u kendine örnek edinmişti. Müzikalleri o tür müzikal yapmak, serüven filmlerini Amerikan serüven filmlerinin havasında götürmek, aşk filmlerinde hep yüzeyde kalmak, bilinen klişe soğukluklarla yetinmek, İngiliz sinemasının amaçlarımh başında geliyordu. Bir vakitler endüstriyi elinde tutan kuvvetli adam Arthur Rank'in takip ettiği bu yolun çıkmazlığı hem ticari, hem de değer yönünden açıklar vereceği baştan belliydi ve nitekim de öyle sonuçlandı. İngiliz sineması son on yıl içinde kendisini öbür ulus sinemalarından ayıran bütün üstünlüklerini kaybetti ve kişiliksiz bir sinema durumuna geldi. Fakat bu arada üç yıldır sinema tenkitçileriyle desteklenen yeni bir sinemacı kuşağı ilk eserlerini birbiri arkasına vermeğe başladı. Clayton, Thomson, Reisz, Rîchardson ve bençerleri İngiliz sinemasına yeni bir ses getirme çabası içindedirler.

"Caphell's King dom - Krallar Vadi si" kötü ve becerikli bir Hollywood özentisi filmidir. Her çeşit trük Hollywood eşi filmlerden örneklenmiştir.

Hikâye, Kanada dolaylarında Come Lucky adlı yarı kovboy, yan modern bir kasabada geçmektedir. Come I«ucky'de baraj yapmaya kalkan bir şirket Camphell adlı yaşlı bir adam tarafından engellenmektedir ve adamın iddiasına göre vadide mutlaka petrol bulunmaktadır. Fakat seriyal filmlere yaraşır bir düğümleme ile inşaatı yapan şirket, "petrol vardır" raporunu değiştirmiş ve "yoktur" yapmıştır. Derken bu Camphell ölüyor ve yerine torunu ve daha belâlısı başka bir Camphell -Dirk Bogarde- geçiyor. Herşeyi düzeltmeye uğraşıyor. Filmin kahramanı olduğu için de bütün olmazları olur yapıyor. Öyle ki, kasabada hangi taş kaldırılsa altından mutlaka torun Camphell çıkıyor. Şirketin kötü adamı -Stanley Baker- da bunca kötü yollara başvurmasına rağmen torun Camphell'i önleyemiyor.

"Krallar Vadiisi"nin sonu, bütün öbür klişe ve düzmece filmlerin sonu gibidir. Yani iyiler kazanıyor, kötüler cezalandırılıyor.

Refah ve Saadete
BU kapıdan girilir
TÜRKİYE
VAKIFLAR BANKASI
MEVDUAT CÜZDANI